

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

Olomouc, 2021

Kristýna Gierová

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Kristýna Gierová

BÁSNICKÁ REFLEXE SPOLEČENSKÉ REALITY V DÍLE
AUTORŮ SOUČASNÉ TZV. ANGAŽOVANÉ POEZIE

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní všechny použité zdroje a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala doc. Mgr. Igoru Ficovi, Dr., za vedení mé bakalářské práce. Mé poděkování patří i rodině a blízkým přátelům, kteří mi byli při zpracování práce obrovskou oporou.

Obsah

Úvod	6
1. Změna literatury po revoluci	8
2. Angažovanost v literatuře.....	10
3. Historie	12
4. Angažovaná poezie	14
5. Přínosy a problémy, se kterými se angažovaná poezie potýká	17
6. Diskuse na téma angažovanosti v literatuře	20
7. Způsoby publikace tvorby novodobých autorů.....	22
8. Interpretace angažovaných básní	24
8.1. Násilí bez předsudků.....	24
8.2. Rakovina	27
8.3. Jen třídít odpad nestačí	30
8.4. Rozevírání.....	34
8.5. Ach!: Angažovaná poezie A. D. 2013	36
8.6. Kapitalistické básně	40
9. Shrnutí interpretací.....	43
Závěr.....	44
Bibliografická citace.....	46
Primární literatura.....	46
Sekundární literatura, internetové zdroje a audiozáznamy.....	46

Úvod

Angažovanost je pro řadu lidí pojem často neznámý a zavádějící. Jako by její zatížení z minulého režimu trvalo a básně, které se označí touhle nálepkou, řadu čtenářů donutí odložit knihu raději stranou a sáhnout po jiné. Pokud angažovanost spojíme ještě s básněmi, řada čtenářů vystrašeně utíká, jelikož je mnohdy poezie mylně spojena s názory, že se jedná o něco, čemu normální smrtelník nikdy neporozumí. Současná česká poezie je pro změnu od devadesátých let v úpadku, a i když se v posledních letech skrze sociální sítě její úpadek mírně pozvedl, čtenář se při snaze vybrat si knihu novodobé poezie brzy ztratí v záplavě jmen. Jak se vypořádat s těmito problémy? Jak společnost přesvědčit, že čist poezii je důležité, ba co víc mnohdy velmi přínosné? Jak změnit názor, že poezie není jen jednou velkou šifrou, ale mnohdy promlouvá zcela jasným a jednoznačným hlasem? Dejte jim do ruky knihu angažovaných básní a nechte je v klidu číst nebo jim poskytněte možnost přečíst si na stránkách periodik či internetových diskusí nějakou tu polemiku na zmíněné téma a jistě změní názor. Právě internet a noviny, které byly od roku 2008 plně konverzací na toto téma, vynesli angažovanou poezii na výsluní a snad se jim i určitým způsobem podařilo zbavit zmíněný pojem alespoň mírného zápachu minulého režimu. Právě pro to všechno jsem si zmíněné téma vybrala.

V teoretické části práce se zaměříme na to, co vlastně pod pojmem angažovanost a angažovaná poezie můžeme očekávat. K tomu nám poslouží jak odborné knihy, tak i řada článků v odborných periodících. Podíváme se na diskuse, které mezi současnými autory vznikaly a argumenty, jež do nich přinášely. Neopomeneme se zmínit, kde se vzaly kořeny novodobé angažované poezie a nastíníme si příčiny, které ke změnám poezie, jež vznikala po roce 2000, vedly. Nezapomeneme se zaměřit na přínosy a problémy, se kterými se tato poezie potýká, a v neposlední řadě se budeme věnovat tomu, jakým způsobem autoři angažované básně publikují a které výdobytky moderní doby při publikaci básnických sbírek používají.

V praktické části se pak zaměříme na konkrétní vybrané sbírky angažované poezie, ve kterých si ukážeme, které části sbírek k ní patří a na co dané sbírky reagují. Ukážeme si, která témata jsou pro autory nejpálčivější. V neposlední řadě pak shrneme získané poznatky a zaměříme se na to, v čem jsou sbírky podobné a v čem se naopak liší.

Cílem práce je osvětlit pojem angažovanosti, představit jeho moderní pojetí a zbavit ho alespoň trochu nánosu toho, co na něj minulý režim uvrhl, o což se pokusíme za pomoci interpretace vybraných sbírek tvořených v tomto duchu.

1. Změna literatury po revoluci

Každá změna, která ve společnosti nastane, vychází z období předcházejícího, jež ji do značné míry ovlivnilo a ve kterém se tato změna vytvářela, proto právě moderní poezie, kterou známe dnes a jež se ve své práci budu dále věnovat, měla kořeny už na konci minulého století. V 90. letech totiž nedochází jen ke změně politické situace vlivem Sametové revoluce, ale změny se projeví i na poli uměleckém, a to konkrétně v literatuře takzvaným postmodernismem. Postmodernismus zahrnuje díla z druhé poloviny 20. století, na něž pak navazují ta ze století 21. Pojdme si tedy nejdříve v této kapitole nastínit situaci, která se na konci minulého tisíciletí konala a která dala základy tomu, co dnes v literatuře prožíváme a jistě i v budoucnu prožívat budeme.

Směr, kterým se literatura začala po revoluci ubírat, není příliš těžké uhádnout. Literatura po revoluci usiluje, stejně jako společnost, o změnu stanovisek. Snaží se vymezit vzhledem k ideologii komunismu, která byla pro naši literaturu vlastní od roku 1948 do roku 1989. Poezie 90. let tedy dozajista přináší do literatury něco nového. Objevuje se zde spousta nových směrů a dochází i k publikaci dosud zakázaných děl. Samotná poezie se v 90. letech snaží navazovat na tradici a nezavrhuje ji. Současně ale básně od roku 1989 přechází od skupinového programu k individuálnímu.¹

Na konci století také vzniká spousta nových nakladatelství, která se věnovala vydávání jak děl zcela nových, tak i těch, která byla dosud vydána pouze samizdatově. Mimo to v tomto období vzniká i velké množství literárních časopisů, z nichž některé měli jen krátkou životnost, jiné se však zařadily do literárního života a přetrvávají v něm dodnes.²

Poezie, která byla do jisté míry po celou dobu komunismu touto ideologií přímo či nepřímou ovlivňovaná, se v 90. letech snaží o určitou apolitičnost. Zaměřuje se tedy především na smyslové prožívání, milostné vztahy či subjektivní pocity autora, a tak tvorba 90. let často působí dojmem jako by byla vytržená z reality, ve které vzniká.³

¹ PIORECKÝ, Karel. *Česká poezie v postmoderní situaci*. Praha: Academia, 2011. Literární řada. ISBN 978-80-200-1960-8. s.258-270

² HRUŠKA, Petr – MACHALA, Lubomír – VODIČKA, Libor – ZIZLER, Jiří, ed. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008, 738 s. ISBN 9788020016300.. s.37-45

³ Postskriptum k debatě o angažovanosti – A2larm. A2larm – Squatujeme mediální prostor od roku 2013. [online]. Copyright © 2021 [cit. 08.03.2021]. Dostupné z: <https://a2larm.cz/2015/07/postskriptum-k-debate-o-angazovanosti/>

Každá kniha se tedy na konci 90. let stává zcela jedinečnou, a tím pádem ji lze jen těžko interpretovat podle starého interpretačního klíče z let minulých. V této době se také poezie dostává do krize, což je dáno mimo jiné až na určité výjimky úplnou absencí manifestů, o které se literatura vždy v minulosti opírala. Básník tak musí vždy začínat znovu od začátku bez toho, aniž by mohl vycházet z něčeho již předem připraveného, současně ale nemá ani tendenci k tomu, aby se překonával a hledal nové impulzy za hranicemi toho, co zná. Tvůrci se v této post době vzájemně nekonfrontují a vděčně přijímají každého nového člena do básnické společnosti. Dalším faktorem krize je i postupná ztráta zájmu o poezii jako takovou a její úpadek. Básník ztrácí výraznou roli v novodobé společnosti, což někteří kritici přisuzovali jejich neschopnosti napsat nové a výjimečné dílo. Značně skepticky se k tomu vyjádřil například J.H. Krchovský, který zastával názor, že „*básníci sami svou nestřídmostí, zoufale malou měrou soudnosti a sebekritičnosti zdevalvovali své jméno i jméno Poezie, a to dokonale a dlouhodobě*“⁴. V neposlední řadě je krize literatury spojena i se samotnými kritiky, kteří se poezí v 90. letech přestávají většinou zabývat úplně.⁵

V 90. letech vstupuje do literatury tedy určitá volnost tvorby, která je způsobená uvolněním na poli politickém. Tuto volnost si můžeme představit jako možnost psát téměř o čemkoli, takže se autorům naskýtá možnost tisíce směrů, kterými se mohou vydat. Tato volnost pak po roce 2000 přechází v takzvanou mnohost literárních děl. Jednak se to týká autorů, kteří tvoří, počtu děl, která vznikají, ale také to zahrnuje možnosti publikace jejich tvorby. Volnost a mnohost tedy nastolily podmínky pro soudobou poezii, ve které se vytvořilo nové místo, které mimo jiné zaujala moderní angažovaná poezie, na níž se tato práce zaměřuje.

⁴ HRUŠKA, Petr – MACHALA, Lubomír – VODIČKA, Libor – ZIZLER, Jiří, ed. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008, 738 s. ISBN 9788020016300.. s. 41

⁵ BALAŠTÍK, Miroslav. *Postgenerace. Zátisí a bojiště poezie 90. let 20. století*. 1. vyd. Host: Brno, 2010. 168 s. ISBN 978-80-7294-355-5. s. 9-12

2. Angažovanost v literatuře

Víme tedy, že 90. léta jsou v literatuře jakýmsi předělem, který do ní vnáší nové tendence a postupy nebo obnovuje ty, které byly zapomenuty či interpretovány odlišným pohledem. Jedním z nich je pojem angažovanosti, který se v literatuře objevuje znovu od roku 2008 a jenž v novém tisíciletí vnímáme odlišnou optikou, než tomu bylo v éře komunismu.

Pokud se podíváme na samotný pojem angažovanost, dozvídáme se, že je velmi problematický, jelikož ho spousta literárních slovníků dává do přímého vztahu s ideologickými režimy, tedy angažovaná literatura je dle mnohých, a zvláště pak dle starší generace, taková literatura, která tvoří hlasem určité ideologie. Podle literárního slovníku, který vyšel v roce 1984, je angažovaná literatura „*v podstatě totéž co stranickost či tendenčnost literatury; vědomý příklon tvůrce k určité ideologii a záměrná umělecká práce z jejího hlediska. Přes tuto příbuznost se stranickostí či tendenčností bývá pojem angažovanost odlišován a pocíťován jako širší, volnější, někdy vágnější*“.⁶ Při vyhledávání v literárních slovnících však narážíme na velký problém, a tím je absence novějšího vydání, s kterým bychom mohli pracovat, tedy pojem angažovanosti zde sledujeme ještě optikou minulého režimu. I tak však slovník dále pokračuje širším pohledem na tuto problematiku a hovoří v otázce angažovanosti jako o „*tvorbě humanisticky zaměřené, vycházející z autorova přesvědčení a směřující k ovlivňování skutečnosti ve smyslu autorova ideového záměru*“.⁷ Zde už můžeme cítit určitou paralelu s tím, co si pod angažovaností představíme i dnes, a tedy tvorbu autora hovořící o určité skutečnosti prezentující jeho vlastní názory na danou problematiku.

Často se také můžeme setkávat s názory, že angažovaná literatura je totéž jako literatura komunistická, tedy literatura hovořící ve prospěch minulého režimu někdy až značně naivně a prvoplánově. Jinými slovy, že angažovaná literatura je součástí sovětského realismu nebo je dokonce jedním a tím samým. Avšak angažovaná literatura rozhodně není pouze literaturou mluvící pro určitou stranu, jak je často hanlivě vnímána konkrétní skupinou lidí jako přímo literatura sovětská, nebo chceme-li literatura socialistického realismu, ale naopak o angažovanosti literatury můžeme slyšet už od

⁶ VLAŠÍN, Štěpán a Ústav pro českou a světovou literaturu (Československá akademie věd). *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984. s. 22. Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:b640dd70-f0a2-11e4-a794-5ef3fc9bb22f>

⁷ Tamtéž s. 23

Theodora W. Adorna či od Jean-Paul Sartera. Právě Adorno ji vymezuje vůči dalším pojmům, a to konkrétně vůči propagandě a tendenčnosti. Adorno hovoří o tom, že vzhledem k propagandě je nutné, aby poezie zůstala politicky vícevýznamová. Co se týká tendenčnosti, vnímá tuto oblast jako práci na postoji, který je nehotový a díky angažované poezii se teprve postupně u čtenáře vytváří.⁸ Pokud si tedy přečteme článek Adorna nebo Sartera, snadno můžeme vyvrátit tvrzení, že tento druh literatury vznikl v době komunismu a pracuje jen a pouze pro podporu tohoto totalitního režimu.

⁸ PIORECKÝ, Karel. *Angažovaná poezie: souřadnice pojmu*. *Psí víno*, 2012, roč. 16, č. 59+60, s. 23-29.

3. Historie

Kdy tedy vznikla angažovaná literatura a v čem se skrývá její původ? O určitém druhu angažovanosti v básních můžeme hovořit již od dávných dob, jelikož básní, které se zaměřují na společenskou realitu a jež reflektují politiku doby svého vzniku, je nespočet. Je možné zde zmínit například básně v Dalimilově kronice či ty, které se zabývaly klerikální tvorbou, tedy angažovanost v literatuře je s námi již od středověku a velmi významným obdobím bylo také období Národního obrození. Avšak podle dnešního pojetí má angažovanost své kořeny právě až na přelomu 19. a 20. století.⁹

Angažovanou literaturu můžeme také vnímat ze dvou hledisek, a to vlasteneckého a sociálního. Co se týká sociální oblasti angažovanosti, důležitými milníky je období první republiky a 50. léta. První republika se vyznačuje jistou paralelou k naší přítomnosti. Už v době první republiky vznikají angažovaná díla a převládá zde názor, že tato část literatury je důležitá, současně se i v tomto období o ní objevují ostré polemiky. Důležitými angažovanými autory této doby jsou Seifert, Nezval, Hora, Wolker a další.¹⁰

Zásadní změnu zaznamenala angažovaná poezie v období fašismu následované dobou komunismu, který zamezil jejímu dalšímu přirozenému vývoji a angažovanost se může vyvíjet pouze dvěma směry, a to protinacistickým nebo prosovětským.¹¹

O dílech po roce 1948, která tvoří v duchu angažovanosti, hovoříme jako o socialistickém realismu. Tyto sbírky nejsou příliš hodnotné, jelikož ztrácí podobu dosavadní angažované literatury a jediný správný postup jejich tvorby je ve prospěch a na oslavu komunistického režimu. Tato díla byla psaná takzvaně na zakázku, tedy jsou tvořena podle určitého vzoru a přesně daných požadavků.¹²

I v době komunismu se však můžeme setkávat s autory, kteří se věnují angažovanosti v literatuře, která netvoří pro, ale naopak vystupuje ostře proti socialismu. Zmíněná tvorba byla označována jako „trapná poezie“ či „totální realismus“. Autoři tvořící v tomto duchu se vymykají klasické angažované poezii žádané režimem. Zde můžeme jmenovat například básně skupiny Půlnoc od Egona Bondyho či ty od Ivana Vodseďálka. Mimo

⁹ Tamtéž

¹⁰ KUBÍČEK, Jan. *Co můžeme chtít od angažované poezie*. Tvar: literární týdeník. 2011, roč. 22 č.9. ISSN 0862-657X. s.8

¹¹ PIORECKÝ, Karel. *Angažovaná poezie: souřadnice pojmu*. Psí víno, 2012, roč. 16, č. 59+60, s. 23-29.

¹² KUBÍČEK, Jan. *Co můžeme chtít od angažované poezie*. Tvar: literární týdeník. 2011, roč. 22 č.9. ISSN 0862-657X. s. 8.

tyto dva nejvýraznější autory patří k zmíněnému období i tvorba Vladimíra Holana a Jiřího Koláře. V 90. letech, po Sametové revoluci, pojem angažované literatury z pole pozornosti vymizel hlavně díky jeho zatížení z minulosti, avšak i v této době vznikají díla, která bychom mohli označit jako angažovaná, a to například umělecká tvorba básníků bývalého undergroundu od Víta Kremličky či Milana Kozelky, poezie Lubora Kasala či básně od autorů nespokojených s listopadovou revolucí jakými byli Miroslav Florian, Karel Sýs, Josef Jelen a další. Do pole pozornosti se pak angažovanost v literatuře dostává znovu s časovým odstupem až v roce 2008, kdy byly vyvolány nové diskuse věnujících se tomuto pojmu.¹³

V této kapitole jsme si tedy představili kořeny pojmu angažovanost a zjistili, že z širšího hlediska sahá tento pojem hluboce do minulosti, z užšího pohledu pak nacházíme jeho kořeny na přelomu 19. a 20. století, tedy tímto jsme popřeli, že by angažovaná literatura byla produktem komunismu a spíše než to, že pracuje v jeho prospěch, ji můžeme vnímat jako něco, co si komunisté půjčili a podle obrazu svého přetvořili. Je důležité znát tento historický kontext, jelikož v dalších kapitolách z něho budeme vycházet a budeme se snažit na celou problematiku koukat objektivním pohledem.

¹³ PÍORECKÝ, Karel. *Angažovaná poezie: souřadnice pojmu*. Psí víno, 2012, roč. 16, č. 59+60, s. 23-29.

4. Angažovaná poezie

Vystihnout to, co je angažovaná poezie, tedy není vůbec jednoduché. O tom značí i to, že tento pojem byl a stále je mnohokrát od roku 2008 diskutován v literárních časopisech, jako jsou například periodika *Psí víno*, *Tvar*, *Host* či *A2* a diskuse o angažovaném proudu poezie se nevyhnula ani spoustě internetových fór.¹⁴

Vstupu angažované poezie do centra pozornosti nového tisíciletí předcházela vznik skupiny *Fantasía*, která se vytváří v polovině první dekády nového století a která v roce 2008 vydala stejnojmenný almanach působící současně i jako manifest. Nejvýznamnějšími osobami této skupiny jsou Adam Borzič, Kamil Bouška a Petr Řehák. Tito tři muži prostřednictvím almanachu vyjadřují své pojetí poezie, která je dle nich vždy aktivním a nepřestávajícím bojem. Autoři se skrze poezii snaží zapůsobit na svět kolem a uvědomují si svoji spoluodpovědnost za jeho podobu.¹⁵

Skupina hovoří o takzvaném „novém patosu“, který vnímají jako účastné bytí ve světě. To pak vede k určitému druhu angažovanosti. Básník si dle nich uvědomuje svoje spolubytí ve světě a bere na sebe i část odpovědnosti za to, jak svět vypadá. Autoři skupiny *Fantasía* se inspirovali vlivy angloamerické avantgardy, surrealismu, Rimbaudem, uměním filmu i výtvarnictvím, avšak nedochází zde jen k inspiraci a k absolutnímu souhlasu, ale naopak často se stává, že se vzhledem k těmto vlivům někdy i dost kriticky vyhraňují.¹⁶

Angažovaná poezie však není tvořena pouze básněmi tří autorů skupiny *Fantasía*, naopak v tomto proudu poezie nalezneme mnoho dalších autorů, kteří se věnují nejrozličnějším tématům. Co se týká nejčastějších témat, kterých si angažovaní básníci všímají a která prostřednictvím své poezie, kterou sami označují jako angažovanou, vyjadřují, jsou to ta, která reagují na dění ve společnosti. Tvůrci využívají svého hlasu především ke kritice politických poměrů, avšak nevyhýbají se ani dalším tématům jako je konkrétně například téma válečných konfliktů na Balkáně či Blízkém východě, na něž

¹⁴ Tamtéž s. 23-29

¹⁵ FIALOVÁ, Alena – HRUŠKA, Petr - JUNGMANNOVÁ, Lenka, ed. *V souřadnicích mnohosti: česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014, 817 s. Literární řada. ISBN 978-80-200-2410-7..s.62

¹⁶ Básnická skupina *Fantasía* | Vltava. Český rozhlas Vltava [online]. Copyright © 1997 [cit. 08.03.2021]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/basnicka-skupina-fantasia-5113575>

odkazuje zejména poezie Jana Těsnohlídka ml. a Petra Štengla, či se věnují společnosti, kterou považují za pasivní.¹⁷

Básně psané v angažovaném duchu se také vyznačují svou přímostí. Autoři se snaží vyhýbat složitým metaforám, které nahrazují názorným pojmenováním. Básníkům jde především o zaujetí pozornosti, kterou často získávají svým poněkud provokativním postojem.¹⁸

Co se týká samotného básníka, který se rozhodne věnovat tvorbě angažované poezie, můžeme hovořit o jeho problematice úloze, jelikož díky jeho zaměření se na pole politické, jsou jeho díla hodnocena jednak z pohledu literárního, tak také z hlediska publicistického.¹⁹ Básník tak není pouhým literátem odděleným od skutečného světa, ale je brán jako určitý aktivní účastník a spolutvůrce všeho kolem.

Se vstupem angažované poezie znovu do popředí zájmu se nutně pojí i otázka, zda-li se autoři nevěnují této oblasti právě proto, že je to zrovna moderní. Adam Borzič, který se zabývá angažovanou poezií ve svém článku „Angažovaná poezie s otazníkem“ a sám se bere, jak je již výše zmíněno, i za autora angažovaně tvořícího, vystupuje proti současným autorům věnujícím se této oblasti poezie poměrně kriticky. Adam Borzič poukazuje na problém, který může u autorů angažované poezie vzniknout, a tím je otázka, do jaké míry je sám autor poezie obeznámen s reálnou skutečností, o které ve svých básních hovoří. U autorů totiž může docházet k černobílému vidění konkrétní problematiky, které následně může vést k zavádějícím závěrům.²⁰

Zajímavý je i pohled samotných autorů poezie, jako jsou vedle Adama Borziče i Kamil Bouška, Jonáš Hájek, Ondřej Hanus, Petr Řehák, Jakub Řehák, na oblast angažovanosti v literatuře. Shodují se, že angažovanost znamená účast a to tu, která je v určitém čase a místě. Dále hovoří o tom, že angažovaná je vlastně jakákoli poezie, jelikož každý autor ve svých dílech na něco reaguje. Nejčastěji se pak vyjadřují tvůrci této poezie právě ke společenské nebo politické situaci.²¹ Tento pohled na angažovanost je bezesporu zajímavý, jelikož pokud bychom angažovanou poezii viděli optikou, o které píšou autoři, vytvořili bychom pro ni široké pole působnosti, ve kterém se může

¹⁷ Tamtéž s. 72-74

¹⁸ Tamtéž s. 72-74

¹⁹ PIORECKÝ, Karel. *Angažovaná poezie: souřadnice pojmu*. Psí víno, 2012, roč. 16, č. 59+60, s. 23-29.

²⁰ BUDDEUS, Ondřej. *Angažovaná literatura? Prosím zapněte si bezpečnostní pás (anketa)*. Tvar, 2010, roč. 21, č. 20, s. 8-9.

²¹ Tamtéž s. 8-9

realizovat. Tím by se nám otevřely dveře k tomu, abychom k angažovaným básním zařadili více autorů a jejich děl, popřípadě s trochou nadsázky všechna díla od všech autorů. Avšak pokud budou angažované všechny básně, přestane být tento pojem kontroverzní a vyvolávající reakce, a tím může být i do značné míry mrtvý.

5. Přínosy a problémy, se kterými se angažovaná poezie potýká

Jaká je tedy angažovaná literatura? Jak už jsme si řekli v předchozí kapitole, do jisté míry se dá říct, že je to každá literatura, která reaguje na dění ve společnosti. Každá báseň vzniká v konkrétních společenských podmínkách, na které přímo či nepřímo reaguje, tedy s jistou nadsázkou se dá hovořit o tom, že všechny básně jsou do jisté míry angažované. Avšak pokud se podíváme na angažovanost blíže a zamyslíme se nad přínosy zejména básní hovořících o společenské nebo politické situaci, pak můžeme vyzdvihnout především její snahu působit na čtenáře a snad je i vybudit k určité akci nebo je alespoň podnítit k pořádnému zamyšlení se nad situací, o které se v angažovaných básních jejich autoři zmiňují.

Angažované básně potlačují estetickou funkci ve prospěch té společenské. Angažovanost a spory o ní pak podněcují k určitým polemikám na odborné úrovni, což z literatury nedělá jen „odumřelou zbytečnost“, ale do jisté míry je částí literatury, která vyvolává pozornost. Tím je stále živá a získává nové čtenáře, což můžeme hodnotit značně pozitivně.²²

Angažovanost v literatuře se tedy snaží obsáhnout společnost, ve které vzniká a na tu stejnou společnost i působit. Přestože angažované básně na první pohled vyjadřují konkrétní názory na události, které jsou jejich obsahem, jejich hlavním cílem je také snaha ukázat určitou zvýšenou citlivost.²³

Hlavním problémem, s kterým se angažovaná poezie potýká a zřejmě ještě dlouho bude je skutečnost, že je zatížena spojením s ideologickým režimem, což však přináší problém v pochopení tohoto pojmu. I když je moderní angažovaná poezie, jak už jsme si vysvětlili, taková, která se v něčem angažuje, existují rozdíly v jejím vnímání. Najdou se tací, kteří ji spojují pouze s minulým režimem, ale i jiní, kteří berou angažovanou poezii jako tu, která se vyjadřuje a reaguje na určité aktuální skutečnosti z běžného života. Proto se zde nabízí otázka, zda-li by nebylo vhodné nahradit pojem angažovanosti jiným slovem.

²² Postskriptum k debatě o angažovanosti – A2larm. A2larm – Squatujeme mediální prostor od roku 2013. [online]. Copyright © 2021 [cit. 08.03.2021]. Dostupné z: <https://a2larm.cz/2015/07/postskriptum-k-debate-o-angazovanosti/>

²³ Adam Borzič: Angažovaná poezie nemusí být jen deklamování | Radio Wave. Radio Wave [online]. Copyright © 1997 [cit. 08.03.2021]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/adam-borzic-angazovana-poezie-nemusi-byt-jen-deklamovani-5243673>

Ondřej Buddeus ve svém článku „Angažovaná literatura? Prosím zapněte si bezpečnostní pás“ navrhuje, aby se používaný pojem „angažovaná“ nahradil nějakým vhodnějším, nezatíženým minulostí, jako je dle jeho názoru například přívlastek „akutní“ či „kritická“ poezie, avšak hned záhy podotýká, že adjektivum kritická není vhodné, jelikož by vedlo k chápání, že něco chceme přílišně kritizovat.²⁴

Ale co to druhé slovo, tedy poezie akutní? Dle mého názoru ani slovo akutní není zcela vhodné, jelikož v běžné osobě vyvolá zřejmě otázky, co to vlastně ta akutní poezie je. Ano, zajisté by toto slovo splňovalo požadavky, o které se snaží i angažovaná poezie, tedy reagovat akutně na aktuální situace ve společnosti a nabídnout tak jejich obraz. Těžko budeme reagovat na něco, co se stalo před lety a již to není aktuální a následně to opatříme nálepkou angažované poezie, avšak nemohli bychom spojit adjektivum akutní s něčím, co chceme jen rychle sdělit? Zde by mohli patřit třeba i jen naše niterní stavy a přitom bychom mohli psát například poezii milostnou. Znovu zde tedy narážíme na problematiku jisté míry angažovanosti každé básně, avšak angažovanost tak, jak ji vnímáme a vysvětlujeme, není obsažena v každé básni a je to pro nás jen ta část poezie, která reaguje na určitou společenskou skutečnost. Ani dle Buddeuse není přídavné jméno akutní zcela vhodné především díky tomu, že by slovní spojení „akutní poezie“ bylo v literatuře nové, a tudíž by vyžadovalo čas, než by si ho většina osob osvojila, zatímco slovní spojení „angažovaná poezie“ je už všem známá a téměř každý si pod ní, i když mnohdy trochu mylně, dokáže alespoň něco vybavit.

Další problém, s kterým se angažovaná poezie potýká, je ten, že je často spojena s negativním postojem i od samotných literárních kritiků. Můžeme zde zmínit dva, a to Bohumila Doležala, který se však věnuje období 60. let, a tak není jeho jméno pro tuto práci až tak stěžejní, důležitější je však pro nás jméno Jana Štolby, který se věnuje poezii let 90. a nultých. I když oba zmínění kritici měli svoje pole působnosti v odlišných dobách, přesto se shodují, že mladá poezie není příliš přínosná a je doslova nicotná.²⁵

Nabízí se tedy otázka, z čeho její nicotnost vyplývá? Je to způsobeno neschopností autorů nebo je spíš spojena se svým postavením ve světě, které momentálně zaujímá, tedy postavením někde na okraji? Moderní svět se snaží o to být až příliš odlišným, avšak tyto snahy o odlišnost vedou ve výsledku k tomu, že jsou všichni tak jiní, až jsou nakonec

²⁴ BUDDEUS, Ondřej. *Angažovaná literatura? Prosím zapněte si bezpečnostní pás (anketa)*. Tvar, 2010, roč. 21, č. 20, s. 8-9.

²⁵ Tamtéž s. 8-9

stejní. Proto je jedním z možných řešení vystoupení z těchto pozic, což autoři můžou například právě prostřednictvím angažované poezie.

Sporná může být také otázka, zda-li angažované básně, které reagují na konkrétní události z přítomnosti, budou mít svoji sdělnou hodnotu i za několik let. Ve všech dílech nalezneme vždy rovinu časovou a nadčasovou. Bez časové roviny by díla nemohla vznikat, jelikož to neumožňuje ani sám náš jazyk, ve kterém jsou básně tvořeny. Nadčasová složka děl pak zapřičiňuje to, že díla k nám hovoří i po letech od svého vzniku. Autor nikdy neví, zda básně přežijí dobu, ve které vznikají, avšak jistou cestou zajištění si trvalosti jejich výpovědi, může být snaha dotknout se v básních některých univerzálních skutečností.²⁶ Tedy určitou negativní složkou může být právě hrozící pomíjivost angažovaných básní, avšak tahle problematika patří spíše k věci názoru a dozajista neplatí, že aktuálnost básní vytvořených v angažovaném duchu vydrží sotva pár chvil.

²⁶ Adam Borzič: Angažovaná poezie nemusí být jen deklamování | Radio Wave. Radio Wave [online]. Copyright © 1997 [cit. 08.03.2021]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/adam-borzic-angazovana-poezie-nemusi-byt-jen-deklamovani-5243673>

6. Diskuse na téma angažovanosti v literatuře

Od roku 2008 se vedou nemalé diskuse na téma angažovanosti. Tyto diskuse většinou probíhají na stránkách periodik a vzájemně na sebe reagují. Mezi diskutujícími můžeme narazit na ty, kteří angažovanost v současném pojetí berou jako pozitivní a vidí její přínosy i ty, kteří ji odsuzují. Jelikož se jedná o četné diskuse, zmíníme v této práci jen pár z nich.

Výrazný podnět k diskusi dal právě Ondřej Buddeus v roce 2010 ve svém článku „Angažovaná literatura? Prosím zapněte si bezpečnostní pás“ v periodiku Tvar, ve kterém se vyjadřuje k tomu, jak ji on sám vnímá a mimo to je zde rozsáhlá diskuse i dalších autorů, vyjadřujících se k anketním otázkám. Autoři zde hovoří o tom, co si oni sami pod tímto pojmem představují a shodují se na tom, že angažovanost vlastně znamená aktivní účast. Zajímavá je pak samotná reakce Jana Těsnohlídka ml., jednoho z autorů angažované poezie, který byl také dotázán a který místo klasického vyjádření zvolil dvě básně, z nichž byla otisknuta jen jedna, a to přesně ta s názvem *Rasistická poezie*.²⁷

Právě tento způsob vyjádření se k problematice nenechal dlouho čekat na odezvu a již v dalším čísle na ni Jonáš Hájek, Martin Langer a Jaromír Typlt reagují značně negativním způsobem. Celá reakce je poměrně ironická a autoři v ní Těsnohlídka nepřimo označují za rasistu a narcistu a pohrdavě odkazují na to, zda-li do své rasistické poezie nezapomněl „zařadit taky důležitou informaci, a to že rasistická poezie nemá ráda židy?“²⁸. Na toto vyjádření se pak rozhodl reagovat Lubor Kasal, tehdejší šéfredaktor Tvaru, který Těsnohlídkovu báseň do jisté míry obhajuje a poznamenává, že báseň nutně nemusí propagovat to, o čem se vyjadřuje a autor nemá povinnost ji vysvětlovat.²⁹ Tedy jde vidět, že diskuse na téma angažovanosti, a hlavně její podoby v praxi, byly často ostré a to, co jeden autor považuje za vyjádření se k aktuální situaci, další interpretují jako výkřiky rasismu.

Dalšími výraznými osobnostmi na poli diskusí o angažovanosti jsou Pavel Janoušek a Jan Kubíček. Jan Kubíček v článku „Co můžeme chtít od angažované poezie“ nastínil, co očekává od angažované poezie. V následujících článcích uveřejněných ve Tvaru na

²⁷ BUDDEUS, Ondřej. *Angažovaná literatura? Prosím zapněte si bezpečnostní pás (anketa)*. Tvar: literární týdeník, 2010, roč. 21, č. 20, s. 8-9.

²⁸ HÁJEK, Jonáš - LANGER Martin - TYPLT, Jaromír. *Adresováno nositeli ceny Jiřího Ortena*. Tvar: literární týdeník. 2011, roč. 22, č. 11. ISSN 0862-657X.

²⁹ Tamtéž

sebe tito dva autoři navzájem reagují, až je jejich polemika ukončena článkem „Poslední tah králem“, který byl uveřejněn rovněž v periodiku Tvar v roce 2012 a ve kterém Janoušek reaguje na problematiku angažovanosti a vede zde opět určitou polemiku s Kubíčkem. Sám autor zaujímá k tomuto tématu poměrně negativní postoj, jelikož autoři, kteří mají tendenci se angažovat, nemají dle něj dále stanovené, za co se vlastně chtějí vůbec angažovat. Co ale hodnotí pozitivně je to, jaké reakce tento pojem vyvolává. Celou situaci přirovnává ke hře šachů a vybízí společnost, která souzní s jeho názory na angažovanost, aby „...*upozornil na dosti důležitou vlastnost všech her, totiž na fakt, že je lze přestat hrát.*“³⁰ Reakcí na tento článek je pak ten s názvem „Ulžeme lháře jeho vlastní lží“, ve kterém Kubíček vyjadřuje názor na dvě strany mince a předkládá určité stanovisko, že optimální by bylo zavést ještě třetí stranu, která teprve umožní se distancovat a vybrat si. Navrhuje, aby poezie byla vnímaná jako hra, jelikož právě hra vytváří vhodné prostředí, tedy prostředí demokratické, které umožňuje stejnou šanci na výhru každému.³¹

Reakcí a drobných diskusí na téma angažovanosti je nespočet, převážně se objevují v periodiku Tvar, ale například i v Psím víně bychom mohli na téma angažovanosti najít vyjádření zahrnující různé perspektivy pohledu na zmíněnou problematiku. Cílem práce není podrobný soupis všech diskusí, ale spíše se snažíme poukázat na to, jak je pojem angažovanosti a její pochopení pro každého trochu jiné a jak se v odborných kruzích živě diskutovalo o tom, co angažovanost je a co není a jak se ani její tvůrci či literární odborníci mnohdy nebyli schopni dohodnout.

³⁰ JANOUŠEK, Pavel. *Poslední tah králem: Ještě k té angažovanosti*. Tvar: literární týdeník. 2012, roč. 23. č. 6, ISSN 0862-657X. s. 6

³¹ KUBÍČEK, Jan. *Ulžeme lháře vlastní lží!*. Tvar: literární týdeník. 2012 roč.23, č. 8. ISSN 0862-657X s. 6

7. Způsoby publikace tvorby novodobých autorů

S pojmem angažovanosti a moderní poezie se však nepojí jen otázka „co?“ ale živá je také otázka „kde?“. Kde tedy autoři, kteří se rozhodnou skrz své básně vykřičet do světa názory na různé skutečnosti, svoji tvorbu publikují? Na okraj se tedy v této práci pro úplnost zmíníme i o nových tendencích publikace nejen angažovaných, ale i těch neangažovaných básní.

Autorům nového milénia se otevřela spousta možností, jakými mohou publikovat své texty. Zatímco byli tvůrci poezie ve 20. století odkázáni na knižní, popřípadě jinou tištěnou podobu, ve které svou tvorbu museli vydávat, novodobí autoři vlivem technického pokroku dostávají spoustu nových možností. Jednou z nich je internet. Zpočátku sice tento způsob publikování vyvolával jisté znepokojení, které se nejvíce projevovalo u starších autorů, avšak s postupem času se této možnosti zveřejňovat tvorbu v online prostředí a být k dispozici téměř komukoli začal více rozšiřovat. Autoři tedy začali zakládat různé internetové blogy, na kterých sdíleli svoje texty. Mimo to také vznikly otevřené internetové zápisníky a deníky. Avšak ani u toho nezůstalo a postupně se začaly na internetu objevovat také různé almanachy či internetové deníky, které započaly s pravidelným vydáváním. Autoři prostřednictvím těchto nových možností dostávají příležitost k publikaci svých textů a díky tomu vstupují do povědomí širokého okruhu čtenářů. V posledních letech se také pro autory stávají velmi populární samotné sociální sítě, jako je facebook nebo Instagram, na kterých autoři prezentují jak svoji osobu, tak hned také vlastní tvorbu a těší se zde velké popularitě.³²

Avšak s novými možnostmi přichází i nové problémy. Jedním z nich může být právě záplava textů, které jsou mnohdy nevalné kvality či naopak ztracenost těch kvalitních v záplavě internetové poezie, jelikož je to prostor, kde každý může publikovat téměř cokoli.³³

Zůstává zde ještě otázka, proč se autoři uchylují k publikaci své tvorby na internetu. Můžeme předpokládat, že mladí a neznámí autoři si tento způsob publikování vybírají právě kvůli možnosti oslovení svého potenciálního publika. Avšak nejen na autory zcela neznámé zde můžeme narazit, naopak zde můžeme objevit i básníky, kteří mají své

³² FIALOVÁ, Alena – HRUŠKA, Petr - JUNGMANNOVÁ, Lenka, ed. *V souřadnicích mnohosti: česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014, 817 s. Literární řada. ISBN 978-80-200-2410-7.. s. 74-80

³³ Tamtéž s. 74-80

sbírky již vydané, a přesto stále internetovou platformu využívají. Zde narážíme hlavně na problém vydávání tištěné poezie jako takové. Ta se už od 90. let potýká s tím, že její vydání není výhodné po komerční stránce. Básně se nevydávají a ani nekupují ve velkém, a díky internetu se na světlo světa objevují i sbírky, které by jinak neměly šanci. U samotných autorů angažované poezie se zde nabízí ještě jedna možná odpověď a tou je, že díky rychlé internetové publikaci mohou okamžitě reagovat na určitou situaci a není právě to, jak už jsme si řekli, jeden z účelů angažované poezie?

Dalším zajímavým fenoménem, který přinesl vstup básní na pole internetu, je skutečnost, že básně se stávají přístupnější všem lidem. Dříve byla poezie brána jako něco velkého a mnohdy byla pro spoustu lidí nepochopitelná, avšak se vstupem básní na toto veřejně místo se staly přístupné pro všechny. To přináší opět klady i zápory. Pozitivně můžeme hodnotit to, že řada lidí, která by se jinak k poezii ani nedostala, přečte na internetu báseň, jež v nich zanechá určitou stopu, kterou můžou vyjádřit v komentářích a básník tak dostane okamžitou zpětnou vazbu, avšak lze to vnímat i negativním úhlem pohledu a to tak, že díky otevřenosti internetu může každý psát svůj názor a tím se dostat například i do ostré polemiky s autorem či jinými čtenáři a celkově není výjimkou, že prostřednictvím internetu často dochází k hodnocení básní od lidí, kteří poezii vlastně vůbec nerozumí.³⁴

Vedle internetového sdílení však také musíme ještě na okraj zmínit i různé akce veřejného čtení, které nejsou pro poezii nového tisíciletí ničím cizím a ve kterých autoři rovněž představují svou básnickou tvorbu veřejnosti a jež jsou mnohdy tematicky zaměřené třeba právě na angažované básně, či slam poetry, neboli vystoupení před laickou porotou, kde se velmi sází na improvizaci. Mimo to dochází také k zhudebnění básnických textů nebo nahrávání jakožto audio nahrávek a jejich následná distribuce. Přestože existují nové cesty k publikaci poezie, nesmíme zapomínat ani na to, že stále dochází k jejímu knižnímu vydávání a dosud zde vedle těch digitálních existují také tištěné literární deníky.³⁵

³⁴ Tamtéž s. 74-80

³⁵ Tamtéž s. 74-80

8. Interpretace angažovaných básní

Básní tvořených v angažovaném duchu je poměrně velké množství. V této bakalářské práci se zaměříme na vybrané, které byly tvořeny po roce 2008. Tento rok je důležitým mezníkem pro novodobé angažované básně, jelikož ve zmíněném roce byl vydán sborník *Fantasia*, jenž se vyjádřil k angažovanosti v básních a který odstartoval řadu internetových diskusí i knižní tvorby v tomto duchu.

Zásadním autorem, který se ve svých dílech zabývá problémy ve společnosti, na které poměrně jasně a bez zbytečných příkras reaguje, je Jan Těsnohlídek ml. a jeho díla *Násilí bez předsudků (2009)* či *Rakovina (2011)*. Dalšími významnými autory, jejichž díly se budeme v práci zabývat, jsou Vít Janota s *Jen třídit odpad nestačí (2011)*, Adam Borzič a jeho *Rozevírání (2011)*, Klement Václav Lakatoš s *Kapitalistickými básněmi (2012)* a František Dryje s jeho *Ach!: angažovaná poezie A. D. 2013*.

8.1. Násilí bez předsudků

První básnickou sbírkou, na kterou jsem se rozhodla ve své práci více zaměřit, je dílo *Násilí bez předsudků (2009)* od Jana Těsnohlídky ml.. Jedná se o mladého autora, který se narodil 11. 4. 1987 a pochází z Krucemburku. Mimo této sbírky je autorem i dalších, a to například děl s názvem *Rakovina (2011)*, *Ještě je co ztratit (2013)*, *Hlavně zachraň sebe (2016)*, *Hranice a zdi (2018)*. Je to autor, který se může pyšnit cenou Jiřího Orteny, kterou získal právě za sbírku, které se budeme v práci dále více věnovat, tedy *Násilí bez předsudků*. Tento autor se mimo jiné dostal i do prvního ročníku pravidelně vydávané knihy s názvem „Nejlepší české básně 2009“, ve které je výběr nejlepších českých básní za tento rok. Mimo to se jedná o autora, který vyvolal četné diskuse, když ve vyjádření, které se objevilo v periodiku *Tvar* v roce 2010 a kde byla několika autorům položena otázka, co je to angažovaná literatura, poslal jako odpověď báseň s názvem *Rasistická poezie*³⁶, a tím schytl nepochopení ze spousty stran, jež byly rozebírány v dalších číslech časopisu. Právě tento básník patří k velmi výrazným osobnostem, co se týká moderní angažované poezie a na jeho dílech lze docela jasně ukázat, čím vším se může tvůrce angažované poezie zabývat a jakými postupy to lze uplatnit.

Co se týká způsobu zpracování, zde můžeme sledovat tendenci rychlého vyjádření myšlenky. Jak už to tak bývá, básníkům věnujícím se angažované poezii jde především o

³⁶ Viz BUDDEUS, Ondřej. Angažovaná literatura? Prosím zapněte si bezpečnostní pás (anketa). *Tvar*, 2010, roč. 21, č. 20, s. 8-9.

to vyjádřit se k různým skutečnostem, jenž je v mysli tlačí a nenechají je mávnout nad nimi jen rukou a jít dál. Současně by takhle reakce měla být rychlá. I Těsnohlídek používá spíše slova bez příkras, věty jsou poskládané tak, aby sdělily základní myšlenku, mnohdy můžeme sledovat absenci interpunkce, velkých písmen i římských číslic, schválně nespisovnou češtinu či odlišné grafické zpracování odstavců, které k nám hovoří teď hned a sdělují nám to, co potřebujeme vědět, tedy generační výpověď mladého básníka, který se sice nenarodil do doby komunismu, avšak doba, která je pro něj určená jako by nebyla o moc lepší. Navíc se sbírka vyznačuje prvky beatnické generace.

Sbírka se věnuje angažované tvorbě zaměřené spíše na sociální problémy a reakci na ně. Je to reakce na společnost, která se v dnešním moderním světě vyskytuje. Autor skrze básně reaguje na to, jak společnost působí na každého jedince, co od něj očekává a co je naopak tabu. Hlavním motivem, který se vedle reflexe posttotalitního světa ve sbírce objevuje, jsou vztahy mezi mužem a ženou. Autor se často dostává do minulosti, která se ve sbírce jeví poměrně idylicky, naopak budoucnost je popisována beznadějně.

Téměř hned v úvodu sbírky se můžeme setkat s básní „narodili jsme se moc brzo“. Už tato báseň nám naznačuje, v jakém duchu se celá sbírka ponese. Skepse. To je to slovo, které po přečtení hledáme. Autor reaguje na situaci, ve které žije. Je to výpověď člověka, který se narodil těsně po revoluci. Těsnohlídek reflektuje to, jak každá generace touží po změně a jak má tendenci vymezit se proti generaci předešlé (*„křesťanství/ fašismus/ demokracie/ komunismus a/ zase křesťanství- asi/ je to lidský ž/ každá nová generace chce změny/ s ní spojený ...³⁷*). Z básně vyznívá to, že se historie neustále opakuje, avšak nikdy nevede a ani nemá šanci vést k něčemu lepšímu. Autor často poukazuje na konzumní způsob života (*„pro samý modlení/ k bankomatům/ k číslům a převodům-/ pro značkový džíny milujeme holky/ který milujou jiný kluky který/ nemilujou je-/ každé potřebuje víc peněz/ než může mít ale/ pořád je tady šance že/ za pár let přece jen a když ne tak/ reinkarnace a jiný pitomosti- „³⁸*). Tento konzumní způsob života způsobuje určité zklamání. V básni autor poukazuje na to, že nová generace, do které se sám Těsnohlídek řadí, jako by ztratila pravé hodnoty a co jiného tohle vyjádření se ke skutečnostem může vyvolat, než znechucení celou dobou a vším, co je s ní spojené.

³⁷ TĚSNOHLÍDEK, Jan. *Básně 2005-2013*. Polička: Městská knihovna Polička, 2017. Po_ezie. ISBN 978-80-906832-0-4. s. 14

³⁸ Tamtéž s. 16

Autor svůj znechucený pohled na svět často spojuje i s tématem alkoholu. Jako by nebylo možné tuhle novou dobu, která po revoluci vznikla, přežít jinak než s alkoholem v krvi. Sbírka je surovou zpovědí někoho, kdo reaguje na dobu, v níž žije a která není podle jeho představ. Ba co víc ani podle nich být nemůže, jelikož nadějí, že by se něco mohlo změnit, básník zkrátka neoplývá.

Ve sbírce se často můžeme setkat i s jakousi touhou uniknout. Jít někam kde to bude lepší, a dělat to, co přinese úlevu od té trýzně, kterou autor cítí ze světa kolem sebe nyní. Avšak společně s touhou po úniku a po nějakém místě, které by bylo lepší, přichází hned uvědomění, že tohle vysněné místo nikde neexistuje („*všechno to tady nechat a/ odjet/ někam daleko/ chodit po jinejch ulicích/ potkávat jiný lidi/ mluvit jinou řečí/ tvářit se že jo ale/ nebude to jiný- ...*“³⁹). Je to jako pochopení toho, že všemu tomu, co je v nás, nelze uniknout.

Těsnohlídek se ve sbírce vyjadřuje i k reálným událostem, které se staly. Jednu z nich vyjádřil v básni „památce hanádi džarandátové“, která má podobu krátké novinové zprávy. Zde Těsnohlídek poukazuje na dnešní trend odsouzení na základě pár řádků, které se často objevuje v žurnalistice. Na základě pár informací, které jsou předány poměrně povrchním způsobem a které neukazují další motivy vykonaných činů či doplňující informace, jsou nám lidem předávány zprávy. S tím se autor rozhodl vypořádat právě v této básni.

Ve sbírce se můžeme setkat i s kontrasty. Jeden velký nalezneme například v básni „pohlednice z osvětími“, kde autor dává do srovnání dobu genocidy, kdy byla Osvětím hrozné místo, s dnešní dobou, kdy se stala jednou z turistických zastávek a kde si ani mnohdy návštěvníci neuvědomují, jaké hrůzy zde kdysi probíhaly. Reakci na dnešní dobu nalezneme také v básni „nepřekážet“, kterou autor pojal jako zpověď osobě jménem Eddie. Zde opět reaguje na konzumní způsob života. Na dobu, která jako by byla nalinkována předem a na nás bylo pouze to, dodržet všechny předem stanovené body („*nepřekážet/ dívat se do země nebo/ úplně/ zavřít/ oči-/ nepřekážet/ jíst aspoň 3x denně + zdravě/ pít miň kafe/ nekouřit/ alkohol s mírou/ drogy vůbec/ nepřekážet/ chodit rychle/ chodit rychle jako/ lidi co věděj kam jdou*“⁴⁰). Pokračuje pak výčtem toho, co by člověk měl mít a co od něj společnost očekává. V básni autor naráží i na problematiku prostituce

³⁹ TĚSNOHLÍDEK, Jan. Básně 2005-2013. Polička: Městská knihovna Polička, 2017. Po_ezie. ISBN 978-80-906832-0-4. s. 20

⁴⁰ Tamtéž s. 43

stejně jako v básni „narodili jsme se moc brzo“. Autor tedy vychází z méně či více kontroverzních témat, která se týkají společnosti a které ostře kritizuje.

8.2. Rakovina

Další sbírkou, kterou Jan Těsnohlídek napsal, je ta s názvem Rakovina. Jedná se o sbírku, která se právem začleňuje mezi moderní angažovanou poezii. Autor se v ní opět zaměřuje na sociální problémy, které jsou zpracovány v podobném duchu, jež jsme mohli vnímat u jeho prvotiny s názvem Násilí bez předsudků. Mimo to však zobrazuje reálné situace ve světě, na které přímo reaguje, a tím jsou například problémy na Balkáně, v Srbsku či v Koreji. Opět se zde nachází motivy skepse, beznadějně vyhlížející budoucnost či snad násilí. V této sbírce se taky objevuje hodně řešená báseň s názvem „rasistická poezie“. Ta značně ostře ukazuje problematiku vzájemné nesnášenlivosti („*tohle je rasistická poezie-/ nemá ráda cikány/ nemá ráda negry/ nemá ráda vietnamce/ rasistická poezie je/ proti islámu*“⁴¹) a současně reaguje na problémy ve společnosti, které jsou často spojeny s předsudky („*rasistická poezie říká že/ cikáni kradou že/ všichni cizáci by měli odjet/ tam odkud jsou protože/ tady dělají jenom bordel...*“⁴²). Je tak kontroverzní, že samotná báseň nutí čtenáře k zamyšlení a k tomu, aby jednali, tudíž splňuje to, co se po angažovaných básních žádá, a to vyvolání určité reakce.

Podobně jako výše zmíněná báseň pak působí ta s názvem „cizinecká policie praha“. Zde se autor vyjadřuje k problematice byrokracie i národnostních menšin. Zmiňuje, že „*cizinecká policie je plná lidí který/ potřebují pomoc!*“⁴³. Avšak je zde otázka, kdo pomoc opravdu potřebuje, jestli spíše cizinci nebo úředníci. K problematice, že cizinci jsou často nuceni dělat podřadnější práce, které nechtějí dělat občané daného státu, se pak vyjadřuje dále („*celou noc/ stojím o místa uklízeček!/ kopáčů!/ prodavaček v trafice!/ prostitutek!*“⁴⁴). Celé sdělení je umocněno vykřičníky, jež autor v básni použil. Text tedy poukazuje na problematiku toho, jak jsou cizinci často v daném státě utlačováni a jak to mnohdy nemají jednoduché.

Tématu lidí na okraji společnosti se autor věnuje v básni „jeho poselství“, kde se rozhodl zaměřit na bezdomovce. V básni vystihl stereotypní představu bezdomovců a přístup společnosti právě k této skupině lidí („*starej a špinavej/ smrděl/ lidi chodili*

⁴¹ TĚSNOHLÍDEK, Jan. Básně 2005-2013. Polička: Městská knihovna Polička, 2017. Po_ezie. ISBN 978-80-906832-0-4. s. 88

⁴² Tamtéž s.88

⁴³ Tamtéž s.86

⁴⁴ Tamtéž s. 86

kolem/ obloukem ho obcházel“⁴⁵). Těsnohlídek v básni ukazuje přístup k lidem, kteří se ocitli bez domova, a ten je vesměs od společnosti zcela lhostejný. To, jak se může člověk ocitnout v roli bezdomovce, pak lze vyčíst z dalších básní, které sice nepřímou, ale ukazují cestu k tomu, jak se na okraj společnosti dostat. V básni „nevyšlo to“ můžeme sledovat činy vedoucí ke ztrátě domova, rodiny a všeho, co tvoří z života život („*co si půjčil to nevrátil/ co měl to vsadil/ co vsadil to prohrál*“⁴⁶). Autor ve sbírce popisuje i určitou podobu „buranského života“, ve kterém se člověk spokojí s plnou lahví piva a od života nic víc nežadá. Tím nepřímou poukazuje na spoustu lidí, kteří právě takový život vedou. Je to ale život, který není tvořivý a nepřináší radost, a právě i v básních ho Těsnohlídek líčí velmi ponuře a depresivně. Hrdinové těchto básní jako by celý život vzdali.

Moderní svět, který je často spojený s kravaty a uniformami, s rozvíjejícími se městy, ve kterých se každý snaží urvat co největší místo na výsluní, dává autor do protikladu s přírodou („*v tom městě se ztratíš/ v té ulici/ v tom bytě jak/ v poli s kukuřicí/ jak ve skalách/ jak na mýtině*“⁴⁷). Dle něj ztratit se ve městě a přijmout život někoho, kdo se jen honí za úspěchem, je jako ztratit sám sebe. Současně si je však vědom toho, že není úniku („*můžeš se schovat do skříně/ klidně/ se můžeš svalit doprostřed pokoje/ stejně/ tě najdou*“⁴⁸). Právě ten uspěchaný život autor přirovnává k rakovině ve stejnojmenné básni. Čím víc mají lidé věcí, tím jsou prázdnější. Žijí povrchní život, přičemž svého nitra si nevěšmají. Dle autora žijeme v povrchním světě, kde jsme už dávno zapomněli na pravé hodnoty. Všechny materiální věci autor přirovnává k věcem přinášejícím smrt („*kravaty jak oprátky/ auta jak rakve/ tramvaje jako plynové komory/ prosklený kancelářský budovy jak/ odkrytý masový hroby*“ - ⁴⁹). Právě takový život pak odnáší skutečnou radost života. Lidé mají všechno, a přesto v sobě nachází prázdnotu, nedokáží navázat dobré vztahy s okolím, a přestože žijí vedle sebe, už dávno nedokáží být spolu. Na takovou situaci už nelze reagovat jinak než sáhnout po krabičce antidepresiv, aby člověk v tomhle konzumním životě vlastně dokázal přežít. Toto téma protestu proti konzumnímu způsobu života a reakci na něj nalezneme ve spoustě autorových básní. Pro ilustraci může posloužit i báseň „pohlednice z prahy“, ve které autor líčí pohled na jedno z nákupních center. Lidé zde přichází a odchází, aby nahradili staré věci za nové, a právě takové

⁴⁵ Tamtéž 82

⁴⁶ TĚSNOHLÍDEK, Jan. Básně 2005-2013. Polička: Městská knihovna Polička, 2017. Po_ezie. ISBN 978-80-906832-0-4. s. 92

⁴⁷ Tamtéž s. 96

⁴⁸ Tamtéž s. 97

⁴⁹ Tamtéž s. 101

centrum je plné zboží, na které i přes všechny krize a stížnosti lidí na to, že nemají dostatek financí, stejně nějaké ty peníze zbydou. Chodí sem v houfech, aby si pořídili nové zboží, které podpoří jejich povrchní životy. Do jisté míry sice tušíme, že je něco s naší společností špatně a že změna by měla být vítaná, přesto nejsme schopni vyskočit z tohoto konzumního kolotoče. Na to vše autor reaguje s jistým sarkasmem sobě vlastním. „*V nákupním centru je vše ještě v pořádku*“⁵⁰ a dokud zde lidé budou, pak zřejmě i bude.

Velmi kontroverzní je pak báseň s názvem „porno“. Jedná se o text pojednávající o mladé dívce, která byla unesena. I když báseň vyšla už poměrně dávno, reflektuje skutečnou událost a vyvolává poměrně silné reakce dodnes. Básník hovoří o únosu dívky a naznačuje i možné znásilnění či podobné hrůzné činy, jež se ve skutečnosti doopravdy staly. Současně to komentuje tak, že je to „*věc jaká se stává*“⁵¹ všude po světě, tedy tento akt a jeho hrůznost zmenšuje tím, že konstatuje, že utrpení dětí je v podstatě běžná věc.

Mezinárodním problémům se autor věnuje v básních „dovolená u moře“, „smrt srbům“ a „taková byla národní hrdost“. Báseň „dovolená u moře“ ukazuje, jak rychle se svět mění a jak rychle zapomíná. Nedávno se ještě válčilo dnes už „*nepoznáš/ který to jsou a který jsou ty co/ jim to udělali*“⁵². Autor to, že válka ještě nedávno probíhala, sděluje jako něco neuvěřitelného a dává to do souvislosti s přítomností, kde hrůzy a utrpení nahradily záležitosti všedního dne, při kterých se už rozdílnost dvou válčících stran dávno smazala („*všichni stejně/ opálený/ tričko a šortky*“)⁵³. Taky v básni poukazuje na to, že i po prožitých hrůzách, které se udály, lidé žijí dál a pokračují v běžném životě. Hrůzy války se zobrazují také v díle „smrt srbům“. Zde autor líčí důsledky války („*vyprávěla mi/ o své sestře která tam žila/ o rozstřílených panelákách/ o bratránkovi co se zbláznil protože/ - ne každej je na to stavěnej a/ dovede zabíjet - -*“)⁵⁴. Autor v básni vystupuje jako osoba, která zmíněné hrůzy nezažila a pouze si pokládá otázku, jaké asi bude nacházet se na místech, které byly svědky těchto událostí. Smrt a zabíjení války je zobrazeno taky v poslední z výše zmíněných básní „taková byla národní hrdost“.

⁵⁰ TĚSNOHLÍDEK, Jan. *Básně 2005-2013*. Polička: Městská knihovna Polička, 2017. Po_ezie. ISBN 978-80-906832-0-4. s. 103

⁵¹ Tamtéž s. 112

⁵² Tamtéž s. 84

⁵³ Tamtéž. s.84

⁵⁴ Tamtéž s. 99

Určitou formu protestu a znechucení nad podobou moderního života můžeme nalézt v básni „cigareta jako sebevražda jako protest“. Ukazuje na nesvobodu, s kterou musí každý člověk žít po celý život, i když se společnost tváří, že jde o opak. Přesto jsme nuceni plnit v našich životech jisté povinnosti, abychom se začlenili do tohoto světa a přežili v něm. Všichni žijeme podle určitého řádu, podle nějž vstáváme, plníme povinnosti, které je potřeba plnit a chováme se tak trochu naprogramovaně jako roboti („*narodil jsem se jako robot/ budík mi nařizuje kdy vstávat*“⁵⁵). Tento řád však do jisté míry bere člověku svobodnou vůli („*nechávám semaforey aby/ mi ukazovaly cestu*“⁵⁶). To všechno autor shrnuje na pár řádcích básně a vyjadřuje tím tak opět svou skepsi vůči životu, avšak s tím se pojí i jakési smíření se situací. Autor nemá potřebu bojovat za něco lepšího, ba naopak z celé sbírky je jasně cítit rezignace, kterou můžeme sledovat například v básni „neříkej to“ („*není za co demonstrovat/ mohlo by být líp ale/ zase tak špatně ještě není* -“⁵⁷). Změna tak je dle autora něco, co nepříjde („*tady/ se nic nestane- / dnešní večer není jiné než ostatní večery a/ zítřejší/ nejspíš taky nebude*“⁵⁸). Je to tedy opět skepse, která se v básni objevuje a v níž autor dává čtenáři jasně najevo, že nic lepšího ani neočekává.

8.3. Jen třídit odpad nestačí

Dalším významným autorem, který se rozhodl reagovat ve svých básních na dobu, v níž žijeme, je Vít Janota. Jedná se o básníka, který se narodil v roce 1970 a vystudoval fyziku. Dneska se mimo psaní knih věnuje práci programátora. K jeho dalším dílům patří *K ránu proti nebi* (2002), *Fasování košťat* (2004), *Praha zničená deštěm* (2006), *Minová pole* (2008), *Noc a déšť* (2013) a další⁵⁹.

Už první verše sbírky nám prozradí směr, kterým se autor rozhodl se svou poezií vydat. Ústředním motivem je opět reakce na společenské problémy moderní doby, která je často velmi ubíjející. Samotná sbírka je od počátku do konce vlastně jednou velkou básní, jejíž části na sebe vzájemně navazují, reagují na sebe a rozvíjí postupně myšlenku toho, že doba, ve které žijeme, není tak příjemná, jak by se dalo očekávat. Autor zvolil jednoduché verše, které se rýmují a jsou více poetické než u Těsnohlídka. Zatímco u něho

⁵⁵ TĚSNOHLÍDEK, Jan. *Básně 2005-2013*. Polička: Městská knihovna Polička, 2017. Po_ezie. ISBN 978-80-906832-0-4. s. 109

⁵⁶ Tamtéž s. 109

⁵⁷ Tamtéž s. 111

⁵⁸ Tamtéž s. 111

⁵⁹ JANOTA, Vít. *Jen třídit odpad nestačí*. V Praze: Dauphin, 2011. Česká slova. ISBN 978-80-7272-238-9.

jsme měli možnost sledovat jednoduché vyjádření myšlenky, u Janoty můžeme skepsi z doby a částečné znechucení z ní sledovat zaobalené do jistého pěkného kabátu, který na čtenáře přece jen nepůsobí až tak ostře. Kromě naléhavého sdělení zde pořád ještě působí umělecká složka, jež text básně ukrývá.

Jelikož je autor původně vystudovaným fyzikem, můžeme se v textu sbírky setkávat i s pojmy, které patří do odborných termínů pocházejících právě z této oblasti. Jsme tedy během čtení konfrontováni se slovy, která občas vyžadují určitou znalost a mohou některým čtenářům částečně narušit i pochopení, a tak na rozdíl od Těsnohlídka, jehož texty byly napsány pro široké vrstvy čtenářů, Janota pro úplné pochopení vyžaduje určitou znalost těchto odborných pojmů.

Janota se rozhodl ve sbírce zaměřit na dobu, která je dle něj uspěchaná. Tato doba přináší stres (*„nervozita se šíří jako nakažlivá nemoc/ prostupuje masitým spletencem tkání/ špatně nařízený budík trhá/ chatrnou přízi snů ještě před svítáním“⁶⁰*) a nenechá člověka ani v klidu spát. Je to doba, která je velmi rychlá a která nám podvědomě přináší stres, jelikož nás nenechá ani v klidu vydechnout. Současnost nabízí spoustu podnětů a věcí, kterým se můžeme věnovat, avšak jelikož každý máme určitou kapacitu toho, na co všechno jsme schopni reagovat a kolik věcí jsme schopni zvládnout, přináší také spoustu stresu a roztěkanosti. Je to doba, ve které se neustále něco děje a lidé jsou v ní lační po senzacích. Ty sledují ve zprávách, které nabízí více či méně katastrof a velkých událostí, jež zrovna zahýbaly světem (*„Za nevelký příplatek je též možno doobjednat/ další menší i větší katastrofy/ zdravotně nezávadné rachomejtle ukryvající/ horečnaté pandemie/ fatální singularity“⁶¹*). To, aby člověk všechny zprávy, které hýbou světem, přežil a nezbláznil se, musí vykompenzovat sledováním nesmyslných televizních pořadů, které pro mnoho lidí nabízí odpočinek a únik z jejich každodenního života (*„roztodivné anomálie zhotovené/ pod laskavým dohledem odborníků/ na míru zábavnému rodinnému programu/ pro utahná sobotní odpoledne“⁶²*). Autor si uvědomuje, že tahle doba je do jisté míry frustrující a je si vědom, že z ní není úniku.

Autor se ve sbírce věnuje také představě novodobého světa a pokroku, který přináší. Ať už jsou to moderní domy, přestavba měst, která jsou plná betonu, či těžba,

⁶⁰ JANOTA, Vít. Jen třídít odpad nestačí. V Praze: Dauphin, 2011. Česká slova. ISBN 978-80-7272-238-9. s. 11

⁶¹ Tamtéž s. 12

⁶² Tamtéž s. 13

kteřá celkově pŕírodě neprospívá. Na to, jak ničíme planetu, reaguje v části, podle níž je i celá sbírka pojmenovaná „Jen třídít odpad nestačí“. Nelze na jedné straně třídít odpad a na druhé ničit planetu a čekát v nějaký zdárný konec, což si autor uvědomuje a ve sbírce zdůrazňuje.

Další problematika, na kterou se autor rozhodl ve sbírce zaměřít, je náš život podle řádu. Stejně jako například Těsnohlídek si i on uvědomuje, že žijeme podle určitých pravidel, která nás nutí vstávat na daný čas, dělat opakovaně konkrétní činnosti, chodít do práce a další. Velkou část svých životů žijeme pod kontrolou určitého autopilota. V životech provádíme opakované činnosti, které jsou pro nás již osvojené. Ty do jisté míry přináší každému z nás i jistý pocit bezpečí z něčeho známého. Autor poukazuje na to, že všechen řád a do jisté míry i nalinkovaný život jsme přijali za své a souhlasíme s nimi, ať už vědomě či nevědomě (*„Podobně jako veškeré experimenty/ neslouží k potvrzování fyzikálních zákonů/ nýbrž stojí na neochvějně víře v jejich platnost a neměnnost/ v to že i zítra ráno vyjde slunce za stejným komínem [...] studeným autobusem se za šera kodrcat/ do úřadů obchodů k běžícím pásům/ do té velkého šedivého domu s nápisem Práce“*⁶³). Dokud zavedený řád nezačneme zpochybňovat a budeme nadále přistupovat na vše zavedené, žádná změna ani nenastane. Vybočit z tohoto řádu by vyžadovalo jediné, a to celý ho zpochybnit a začít si klást otázky. To by však od nás současně žádalo i určité kroky stranou z komfortní zóny a skok do neznámých a neprohloubených hlubin, jež jsou mnohdy pro řadu lidí děsivější než dožití v šedi každodenního dne.

Janota ve svých básních odkazuje na minulost, kterou dává do souvislosti s přítomností, která je dle něj fádni. Vše jsme se naučili, vše známe, nic nás nepřekvapí. Už jsme se zvládli zařadit do světa a přežíváme v něm se značnou pasivitou. Autor v básních neopomíná ani zmínku o hrůzách minulosti a odkazuje v ní nejen na dobu minulého režimu (*„to se ještě příbuzní vraceli ověnceni taškami a balíčky/ zpoza zadržovaných hranic“*⁶⁴), ale všímá si i doby těsně po válce, kdy byli vyhnáni Němci a odcházeli v často nelidských podmínkách (*„kde se kreatury s rudými páskami na rukávě/ suplující osud podle záměrně nejasného klíče/ po nocích kulhavě plíží podél plotů [...] kolabuje do jediné palčivé vzpomínky/ na osiřelá pohraniční nádraží/ na brzdořá světla*

⁶³ JANOTA, Vít. Jen třídít odpad nestačí. V Praze: Dauphin, 2011. Česká slova. ISBN 978-80-7272-238-9. s. 19

⁶⁴ Tamtéž s. 23

rozpálených dobytčích vlaků/ na ustrašený lidský odpad“⁶⁵). Dle něj se na hrůzy minulosti snadno zapomíná, a právě zlo se často zpočátku šíří velmi nenápadně. Je proto důležité zůstat na pozoru a proti zlu aktivně bojovat, jelikož jednou vyhraná bitva neznamená konečné vítězství, nýbrž vždy se historie může opakovat a hrůzy minulosti mohou, pokud jim necháme prostor, opět snadno vstoupit do přítomnosti, přestože třeba v odlišné podobě než původně.

Nejhorší je pak dle Janoty lhostejnost k tomu, co se děje, jelikož tím dáváme prostor pro to, aby tyto hrůzy nadále pokračovaly. Naopak je důležité problémy umět pojmenovat a aktivně proti nim vystupovat. Autor v básni sám vybízí k určité akci, která by však měla být provedena chytře (*„je třeba postupovat kolmo na logiku davu/ důsledně vykonávat nepochopitelné nezdůvodnitelné činy/ skrývat se za maskou vlídné lhostejné natvrđlosti*“⁶⁶). Janota vidí dobu, ve které žijeme, sice stejně skepticky jako výše zmíněný Těšnohlídek a občas se uchýlí i k myšlence na to, že by bylo nejlepší se s touto dobou spokojit (*„je potřeba si zvykat/ na bezvětrí které následuje/ po každém nezvratném přeskupení hmoty/ na otupělost vtělenou/ do mírného kolébání lodí uvízlých na mělčině*“⁶⁷), ale na rozdíl od něj se v Janotovi stále objevuje malá jiskra naděje, že s touto dobou, kterou značně kritizuje, lze ještě pořád něco udělat a neupadá tak do jisté letargie.

Minulost také ve sbírce můžeme sledovat z různých úhlů. Je zde odkaz na historii a hrozivé skutky, jež jí provázely. Do paralely s touhle velkou minulostí, jež zasáhla všechny obyvatele, pak autor dává osobní minulost jedince, který vzpomíná na svoje mládí a lásky. Stejně tak dává do souvislosti zlo doprovázející jedince a to, které je přijato celou skupinou lidí. Tím autor ukazuje propojenost jedince se společností a odkazuje na to, že změny ve společnosti mohou být započaty právě změnou v nás samých.

⁶⁵ Tamtéž s. 38

⁶⁶ JANOTA, Vít. Jen třídít odpad nestačí. V Praze: Dauphin, 2011. Česká slova. ISBN 978-80-7272-238-9. s. 26

⁶⁷ Tamtéž s. 38

8.4. Rozevírání

Autorem této básnické sbírky je Adam Borzič. Jedná se o jednoho ze tří autorů sbírky *Fantasia*, kteří dali podklad, jenž přispěl k otevření diskuse na téma angažované poezie. Borzič je básníkem, překladatelem a esejistou. Vystudoval teologii na Univerzitě Karlově a dnes se mimo psaní básní věnuje i odborným textům, jimiž přispívá do různých periodik. Jedná se o autora, jehož jedna z básní byla dokonce zařazena do výběru nejlepších básní za rok 2010. K jeho dalším dílům patří *Počasi v Evropě (2013)*, *Západo-východní zrcadla (2018)* či *Dějiny nitě (2020)*.

Sbírka se vyznačuje svou otevřeností. Autor si nebere servítky a často používá sdělení, která mohou vyznívat kontroverzně. Samotné uspořádání sbírky je členěno do tří částí, které jsou tvořeny jednotlivými básněmi. Borzič používá ve své tvorbě spisovný jazyk, interpunkci, ale například i odlišení částí textů kurzívou. Básně jsou často někomu věnované. Objevují se zde kromě kritických náhledů na dnešní společnost i erotické motivy. Časté je pak zmiňování červené až rudé barvy, která celou sbírku protíná.

Autor ve sbírce promlouvá o tom, co se děje v jeho nitru. Zaměřuje se na intimní lyriku, přesto se tato sbírka nevyhnula angažovaným částem, v nichž se rozhodl zabývat se sociálními problémy, které komentuje značně kriticky. V básni „Rozhovor s R jedné mrazivé noci“ se vyjadřuje, stejně jako další angažovaní básníci, například k problematice bezdomovců. Na jedné straně si básník všímá bezdomovců a jejich nelehkého údělu, na druhé však vyjadřuje určitou lhostejnost, se kterou k nim přistupujeme („*hlavou mi otřásá myšlenka, / kolik bezdomovců umrzne dnes v noci/ v našem kapitalistickém ráji. [...] A přece, když se skláníme ve vytopené kavárně/ nad stolem, který pokrývají listy jejích básní, / jsem šťastný [...]*“⁶⁸). Poukazuje na to, že si sice jsme vědomi hrůz, které tento nelehký život doprovází, avšak přesto jako bychom je ignorovali a zavírali před nimi oči. Autor dává důraz na kontrast mezi teplem kavárny a mrazem tam někde venku, kde se bezdomovec nachází. Velké problémy, které se pojí s naší společností, si sice uvědomuje, avšak nevybízí nás k akci. Žijeme nadále svoje životy a všímáme si svých vlastních pocitů a potřeb. A tak se často stává, že jsme šťastní i ve světě, kde na druhé straně silnice zrovna někdo trpí.

Ani dnešní dobu básník nevynechal a na její digitalizovanou podobu se Borzič rozhodl reagovat v části s názvem „Teorie barev“, a to konkrétně v básni „Čerň“. Báseň

⁶⁸ BORZIČ, Adam. Rozevírání. V Praze: Dauphin, 2011. Česká slova. ISBN 978-80-7272-391-1. s. 18

má podobu dramatického textu a jsou zde i jakési scénické poznámky. Zde se vyjadřuje k tomu, jak nás na každém rohu snímá kamera a jak je dnešní doba propojena s počítači a moderními technologiemi („*klíče, čipy, karty/ kódy v kaktusové říši /ó bože jak bolí tohle probuzení/ vyfotografování, naskenování, sejmutí/ každým rohem/ kamera v každém rohu/ roztékáme se v síti*“)⁶⁹. Básník je z této moderní doby zklamaný a poukazuje na to, že nám už nezbyvá ani žádné soukromí. V dnešním světě je jednoduché všechno obsáhnout a díky tomu získat moc, avšak přináší to i řadu negativních aspektů. Jsme v neustálém pohybu, který nás žene kupředu a my nemáme ani čas se zastavit. Prahne po moci a k jejímu dosažení jsme ochotni se přetvařovat („*jistě, vlastním převleky, /tisíc/ dvě/ stě/ tři/ sta/ dva převleků/ měním je/ tváře/ doteky/ obrazovky/ každý převlek jak kůži stáhnou a zařadím do krabice*“⁷⁰). V tomto světě tedy ztrácíme svoje já a přijímáme to, co se od nás očekává, abychom se zařadili a postupovali v žebříčku, jenž nás vynese směrem vzhůru k moci.

Nejsilnější reakci na současnou dobu nalezneme v básni „Modř: berlínská meditace o vnitřní barvě“. Podává nám svědectví běžného života. Autor se v básni stylizoval do nestranného pozorovatele. Všimá si uspěchaného života, ve kterém se každý snaží dostat co nejrychleji tam, kde má zrovna být. Věnuje pozornost těžce pracujícím lidem a neopomíná ani neštěstí, která se dějí ve světě („*vidím jiné děti utržené ruce utržené hlavy/ vidím hlad*“⁷¹). Jsou to tedy reakce na uspěchanou dobu postavené vedle velkých tragédií světa.

Na otázku nedostatku financí se autor zaměřil v poslední básni s názvem „Exekuce sluncí 2009“. Všimá si toho, že se lidé často zadlužují a není výjimkou, že si půjčují sice pouze malé částky, ty jim však za nějakou dobu vytvoří obrovské problémy („*v této zemi se bohatne na pokutách,/ dluzích a zoufalství. Zjistil, že více než 700 000 lidí/ pronásledují lovci duchů. Začal hon na čarodějnice.*“)⁷². Středověký hon na čarodějnice je tady dáván do souvislosti s vymáháním dluhů. Čtenář je pak v básni konfrontován s problematikou exekucí, která je ještě umocněna číslem, jimiž básník udává počet dlužníků. Mimo to se zde objevují i reálná jména lidí, jako je například advokát Sokol, primátor Bém, čímž autor poukazuje na konkrétní problém ve společnosti, aniž by svoje výroky nějakým způsobem cenzuroval, a tím svoje angažování se

⁶⁹ BORZIČ, Adam. Rozevirání. V Praze: Dauphin, 2011. Česká slova. ISBN 978-80-7272-391-1. s. 40

⁷⁰ Tamtéž s. 38

⁷¹ Tamtéž s. 51

⁷² Tamtéž s. 70

v literatuře ještě umocňuje. Tuto báseň nalezneme v poslední části sbírky, v níž se autor rozhodl každou z publikovaných básní věnovat velikánovi historie. Mimo stížnost ohledně financí zde můžeme sledovat i výkřiky proti době, která je dle autora zvláštní a nová, a přestože na první pohled vše vypadá, že skvěle funguje, je to doba, která upadá („*ale všechno jde/ ale zdá se,/ že od desíti k pěti*“⁷³).

8.5.Ach!: Angažovaná poezie A. D. 2013

Sbírka Ach, která byla napsána Františkem Dryjem, je zajímavá už svým podtitulem s názvem Angažovaná poezie A. D. 2013. Už z tohoto názvu nám jasně vyplývá, že se autor bude věnovat problémům ve společnosti i politice, na které nahlíží se značnou frustrací a skepsí.

Sbírka oproti jiným, jež v sobě skrývají jen básně reagující na dobu, obsahuje na konci autorskou poznámku, která se přímo jmenuje „Jak psát (angažovanou) poezii“ a ve které autor dává vlastní pohled na její moderní podobu. Poukazuje na angažovanou poezii z dob Národního obrození či období komunismu, kdy musel básník sloužit době, což považuje za nesmysl. Angažovaná poezie v jeho pojetí vyjadřuje osobní názory a emoce, které v něm různá témata vyvolávají, avšak on sám zdůrazňuje, že nikdy přesně neví, jaký výsledek vznikne. Většinou reaguje na záležitosti, které ho iritují a ke kterým je potřeba se vyjádřit. Sbírka Ach vznikla dle jeho slov kvůli dlouhodobému znechucení nad dobou, ať už z hlediska politiky, konkrétních osob v ní či obecně nad celkovou společností. Co se týká autora, jedná se o básníka, který se narodil 9. 10. 1951 a mimo psaní básní je i prozaikem a esejistou hlásícím se k surrealismu. Mezi jeho další díla patří *Druhé Desatero (2004)* či *Nebe - peklo - já (2018)*.⁷⁴

Celá sbírka je jedním velkým angažmá, které můžeme rozdělit na část politickou a část, která se zabývá kritikou společnosti. Autor ve sbírce používá většinou volný verš, avšak nalezneme zde i pasáže, které se rýmují. Jazyk je místy nespisovný a objevují se zde často vulgarismy. Právě jazyk tohoto autora je ze všech vybraných sbírek, které se v této bakalářské práci objevují, spolu s poslední vybranou sbírkou od Lakatoše nejostřejší. Autor nepodléhá žádné cenzuře a jeho naštvání na dobu je vyjádřeno právě i volbou konkrétních slov, a tak se zde nejednou setkáme s poměrně kontroverzními pojmy. Sbírka je pojata hravě, vyznačuje se řadou slovních hříček. Každá báseň je

⁷³ BORZIČ, Adam. Rozevírání. V Praze: Dauphin, 2011. Česká slova. ISBN 978-80-7272-391-1. s. 60

⁷⁴ DRYJE, František. Ach!: angažovaná poezie A.D. 2013. Praha: Petr Štengl, 2013. ISBN 978-80-87563-13-7. s. 44-46

uvedena jedním citátem, který s ní souvisí. Mimo to se u řady básní vyskytují i poznámky pod čarou, které čtenáři osvětlují to, na co autor reaguje, ať už představují přímo osoby, jež se v básni vyskytují, události, které se staly, či další pojmy, tyto vysvětlivky tedy pomáhají čtenáři více chápat to, na co básník odkazuje v textu. Citoslovce ach je ústředním slovem sbírky a objevuje se zde poměrně často. Mnohokrát značí povzdech nad dobou, ale někdy je použito i v pozitivně laděném smyslu. Autor také v básni často používá odkaz na biblické postavy, ať už jsou to jména apoštolů- Marek, Matouš, Lukáš, Jan, či přímo zmínka o Panně Marii či Ježíši. Ve sbírce neopomíná ani velké osoby naší minulosti, jako byl například Masaryk, Havel, či další jména více či méně známých osob současnosti.

Hned v úvodní básni autor vyzývá k určité akci, k tomu, aby člověk probudil svoje angažmá a přestal být apatický. Vybízí k tomu, abychom se z tohoto stavu probudili a začali se k jednotlivým věcem vyjadřovat („*Vaše angažmá/ Které si vetknete za klobouk/ Ačkoli dávno/ Ach, dávno žádný nenosíte*“⁷⁵). Je to báseň, ve které mimo jiné autor často opakuje slovní spojení „á la thèse“, což můžeme chápat jako slovo tendenčně, tedy vyzývá k tomu, aby se lidé nechovali zaujatě a stranicky. To vše nám naznačuje, jakým směrem se bude sbírka dále ubírat.

V básni s názvem „Defenestrace aneb konec dějin“ autor poukazuje na zmanipulovanost a nevědomost lidí („*VŠECHEN LID POCHÁZÍ Z MOCI!!/ jenomže o tom neví/ jsou věci, jež se lidu neříkají*“⁷⁶). Autor hovoří o tom, že pravda, ačkoli je vždy jen jedna, nemusí být ve všech případech prezentována taková, jaká ve skutečnosti je, a tak se ze lži může stát rázem to, co všichni přijímají jako pravdu a z jedné pravdy mohou být rázem pravdy například hned tři.

Autor se v části politické kritiky zaměřuje na politiku, která je realizována v rámci naší země. Kritizuje například amnestii bývalého prezidenta Václava Klause, kterou výsměšně nazval „Prezidentovic amina“. O události přímé volby prezidenta se vyjadřuje v básni s názvem „Přímá volba“. Zde sděluje svoje nadšení z toho, že se konečně konala první přímá volba prezidenta naší republiky⁷⁷. Byla to vzrušující událost, která představovala naději na zasažení do politiky od konkrétního občana, proto je i samotná

⁷⁵ DRYJE, František. Ach!: angažovaná poezie A.D. 2013. Praha: Petr Štengl, 2013. ISBN 978-80-87563-13-7. s. 6

⁷⁶ Tamtéž s. 9

⁷⁷ Rok 2013

báseň laděná poměrně optimisticky. Sám autor v básni nepřímou vyjadřuje, kdo byl jeho kandidát („*krásného tlustého/ bílého, černého/ makoně švarného/ ach, kandidáta mého*⁷⁸“). Na prezidenta, který byl pak skutečně zvolen, reaguje v básni s názvem „Zdvihnout Zemandle“, ve kterém se vyjadřuje k prezidentovým eskapádám, k jeho příklonu k levici, k demisi vlády Petra Nečase či snad ke kauze, ve které chybně přiřkl německému politikovi podporu jeho protikandidáta ve volbách prezidenta a posléze ji opět chybně přiřadil rakouskému politikovi („*že prý se posral posselt/ a že to pravda není/ posral se ňákej jinej, blbej rakušák [...] na to se napijem!*“⁷⁹). Současně poukazuje na prezidentův problém s alkoholem. Autor v básni kritizuje to, že pro získání moci jsou lidé schopni udělat cokoli. Z básně je jasně cítit frustrace ze situace. Mimo prezidenta Zemana se autor ostře zaměřuje také na jeho tiskového mluvčího, kterým je Jiří Ovčáček („*na práci podlou krutého správce najme/ takovej brejlatej, prej chemik původem*“⁸⁰). V básni autor popisuje všechny postavy nepřímou a nezmiňuje jejich jména, přesto z ní lze jasně vypožorovat, o jakých osobách se básník vyjadřuje.

Poměrně ostře vyznívá báseň s názvem „Naše nejmladší lichva aneb guma z konzumu“, která reaguje na ekonomickou situaci našeho státu. Zde se setkáme s odkazem na lichvu, kartel či korupci, tyto pojmy jsou v básni představeny v podobě hesel, které můžeme sledovat například ve slovnících. Autor kritizuje vysoké ceny a zdražování v našem státě („*jsou drahná leta zcela impotentní/ a žrádlo stojí dneska víc než v americe*“⁸¹) i korupci, která vede k zisku peněz, jenž si pak ti, kterých se to týká, ukládají na zahraničních účtech. Kritizuje i to, co v našem státě zatím chybí („*není tu zákon o střetu nájmů!/ zákon o vyloučeném třetím/ o stádní službě/ o špinění čistých peněz/ o kundě na hradě/ zdanění výletních gembláčů- závisláků*“⁸²) a současně ostře vyzývá politiky k akci („*dělejte něco čubčí syni!/ za co vás platíme*“⁸³). Mimo to v básni poukazuje na fakt, že politici byli vychováni minulým režimem („*vy zmrzdi študovaný za dělnický prachy!*“⁸⁴). Autor ostře vystupuje proti minulému režimu, ale současně zastává názor, že dnešní situace není o moc lepší. Jsou to podle něj lidé, kteří stejně jako kdysi

⁷⁸ DRYJE, František. Ach!: angažovaná poezie A.D. 2013. Praha: Petr Štengl, 2013. ISBN 978-80-87563-13-7. s. 13

⁷⁹ Tamtéž s. 21

⁸⁰ Tamtéž s. 21

⁸¹ Tamtéž s. 31

⁸² Tamtéž s. 31

⁸³ Tamtéž s. 31

⁸⁴ Tamtéž s. 31

ničí stát, akorát dnes nevystupují pod nálepkou komunistů a nehlásí se k Sovětskému svazu, nýbrž pochází z řad naší vlasti.

V básni s názvem „Kocovina“ se František Dryje stejně jako Adam Borzič zaměřuje na pokuty vzniklé z nepatrných neuhrazených částek, které však vyrostly do obrovských rozměrů. Exekutor je zde popisován jako postava značně záporná, která nemá problém z lidí dostat i poslední korunu. Je to dle něj člověk značně amorálního charakteru („*soukromej exekutor, kterej celou stovku tisíc/ zkurvenejch korun, těmadlerukama korun čekejch/ vyrazil z katky, mojí kamarádky/ že někdy kolem roku 97 jela tramvaji/ načerno*“⁸⁵). Současně v této básni autor opět nezapomíná na konfrontaci s událostmi z naší politiky, ať už komentuje událost, ve které se Václav Klaus nevybíravě vyjadřoval k tehdejšímu kandidátovi na prezidenta Karlu Schwarzenbergovi s odkazem na minulost jeho předků („*starýho narcisty tchán, že prý byl fašista/preludující luďák!*“⁸⁶), zatímco sám měl ve svém rodokmenu osoby s nelichotivou minulostí, či se vyjadřuje k problematice financování tunelu Blanka, při kterém došlo k vytunelování obrovského množství peněz a jinému obohacování se („*řikají tomu tunely/ říkají tomu odklonil jsem prachy [...] říkají tomu sociální srát/ říkají tomu církevní restituce...*“⁸⁷). Odkazuje zde i na bývalého prezidenta Havla, jenž byl v době napsání básně již po smrti a jehož označuje ironicky jako vykupitele a odkazuje na jeho prohřešek, kdy nechal z vězení pustit Miroslava Sládka, čímž si zajistil znovuzvolení ve své opětovné kandidatuře („*prezident vykupitel mrtev!/ od jisté doby/ prý každé ráno při holení viděl v zrcadle / paskřivou tlamu toho zmrda sládka/ co ho museli zavřít- aby ho mohli zvolit/ co ho museli zvolit- aby ho mohli pustit*“⁸⁸). V této básni však kromě politiky kritizuje také společnost, která je dle něj značně povrchní a uspěchaná. Dnešní společnost vidí optikou kariéristů honících se za penězi, kteří mají potřebu prezentovat se dobře vypadajícím zevnějškem, což druhým ukazují skrz své oblečení i ostatní úpravy, které působí jako odznaky společenské prestiže („*cool mladé krásné zombie!/ zombije-japíci už natahujou nahnílou svou ruku/ svou ruku skvěle pedikovanou [...] žijí tak od dvanácti do tří/ a potom celý život/ nebudou přece jako náký socky*“⁸⁹). Avšak výborně upravený zevnějšek se dle něj u mladých pojí s absencí rozumu v hlavě.

⁸⁵ Tamtéž s. 34

⁸⁶ Tamtéž s. 35

⁸⁷ Tamtéž s. 35

⁸⁸ Tamtéž. s. 39

⁸⁹ Tamtéž s. 38

8.6. Kapitalistické básně

Autorem těchto básní je Jan Kubíček, který používá pseudonym Klement Václav Lakatoš. Jedná se o autora, který je na rozdíl od předchozích básníků poměrně málo známý, a kromě *Kapitalistických básní* vydal díla s názvem *Já, člověk, Stromy jdou do boje* či *Třetí dimenze*.

Sbírka je rozdělená na menší části, které pak obsahují jednotlivé básně. Jazyk, který autor v básních použil je spisovný, avšak objevují se zde značné vulgarismy, které jsme mohli sledovat například i ve tvorbě Františka Dryje. Zajímavé je grafické členění, které dotváří vizuální stránku sbírky. Hned v úvodu nalezneme citáty, které autor převzal od různých velkých, malých, či dokonce fiktivních osobností nejen našich, ale i zahraničních dějin a které jsou poskládány tak, že vybízí k určitým revolučním činům. V poslední části sbírky pak nalezneme různé slovní hříčky a některé jsou dokonce ve formě kaligramů. Autor ve sbírce použil volný verš.

Jak už z názvu sbírky vyplývá, autor se rozhodl zaměřit na kapitalismus. Ten komentuje například v básni „Miluj svůj kapitalismus!“, kde s jistým ironickým podtextem poukazuje na to, že nám jsou předkládány názory, ve kterých se vše jeví jako možné a každý toho může také dosáhnout, stačí jen dělat víc („*Víc vydělávat! / Víc kupovat! / Víc se bavit! Víc žrát! / Víc srát! Víc mrdat!*“⁹⁰). Pokud člověk nezíská vše, pak je nejen dle něj i společnosti neschopný, a tudíž nestojí za to mu pomáhat. Je to nastavení naší konzumní společnosti, která na všechny osoby tlačí a nutí je chtít víc. Na nesmyslné nákupy pak autor poukazuje v básni s názvem „Reklama“ („*Nakupte/ co chcete/ Nakupte/ co nechcete/ [...] Přijďte/ a kupte si to/ všechno*“⁹¹). Zaměřuje se na princip reklam, které na nás působí a které nás podprahově i zcela očividně nutí stále něco nakupovat a chtít, což je docíleno tím, že nám jsou denně podsouvány tisíce věcí, které reklama prezentuje jako věci zcela nezbytné.

V básni s názvem „Kapitalistická báseň“ autor poukazuje na nesmyslnost, která se projevuje při zvyšování platů či dávek. Jelikož jsou všem přidávána určitá procenta počítaná z jejich platů, bohatší dostanou více a ti, co mají malé výdělků, se musí spokojit

⁹⁰ LAKATOŠ, Václav Klement. *Kapitalistické básně*. 2. vyd. Praha: Petr Štengl, 2012. ISBN 978-80-87563-05-2. s. 8

⁹¹ Tamtéž s. 9

s minimem. („vezměte/ peníze chudým/ a dejte je bohatým/ svoboda/ svoboda/ svoboda“⁹²). Na to autor reaguje opět s jistou ironií, která je často vlastní jeho projevům. O politice i životu moderní společnosti se autor rozhodl vyjádřit v básni „Americká demokracie“. Poukazuje na to, jak jsou lidé manipulováni, jak poslušně souhlasí se systémem a dělají často nesmyslné věci, které si vzali za své. V poslední básni, která se objevuje v první části, se autor vyjádřil k poměrně paradoxní situaci. Komentuje, že jsme lidé, kteří na jedné straně odsoudí menšiny, jako jsou Romové a na druhé straně bojujeme za svobodu všech lidí při Sametové revoluci. Poukazuje tedy na skutečnost, jak mnohdy měříme dvojitým metrem („Cikáni do plynu!/ Na Sibiř s nima!/ Zapalte je všechny!/ křičeli spořádání občané/ Pak zpívali hymnu/ a vydali klíče“⁹³) a jak lidé prosazující svobodu počítají s určitými výjimkami a neprosazují ji pro všechny. Je zde vyjádřena i určitá občanská nesnášenlivost. O Romech se vyjadřuje i v básni „Dialogy“, ve kterém představuje stereotypy, jenž řada lidí v dnešní době stále zastává.

V básních „Kvízové otázky“ se autor inspiroval tvorbou Egona Bondyho, který tvořil v 50. letech a jenž stejně jako básníci moderní angažované poezie kritizoval dobu, ve které žil. Básně jsou koncipované jako dotazník („6. Žijeme:/a) v demokracii/ b) ve svobodě/ c) v kapitalismu/ d) v nejlepším možném světě“⁹⁴) při kterém autor přímo vychází z jedné z Bondyho básní z díla *Trapná poezie* (1950). Pokládá zde například otázky na téma neviditelné ruky trhu, nepřizpůsobivosti, svobody, reforem, ekonomických otázek či konkrétní otázku na Jiřího Paroubka. Otázky jsou satiricky pojaté a autor opět trochu jiným způsobem kritizuje dobu, v níž žije. Inspiraci od Iva Vodseďálka využil v básni s názvem „Totální realismus“. Oba autoři byli průkopníci trapné poezie a totálního realismu, ve kterém poukazovali na trapnost, která byla součástí děl v době stalinismu a která jej propagovala. Tito autoři se za doby tvrdého komunismu, jak už jsme si zmínili v teoretické části, nebáli projevit své názory. Autor se v této sbírce značně inspiroval jejich způsobem tvorby.

Na problematiku studentů a celkovému prostoru a možnosti vyjádřit svůj názor se básník rozhodl vyjádřit v básni „Jsem parazitem společnosti“. Jelikož studium je placeno z peněz daňových poplatníků, je to řadě mladých lidí často z různých míst nevybíravě připomínáno. To, že si někteří myslí, že studenti nemají právo vyjádřit svůj názor, jelikož

⁹² Tamtéž s. 10

⁹³ LAKATOŠ, Václav Klement. Kapitalistické básně. 2. vyd. Praha: Petr Štengl, 2012. ISBN 978-80-87563-05-2. s. 13

⁹⁴ Tamtéž s. 14

jsou příliš mladí a nic v životě nedokázali, autor ztvárnil v následující části („*Do té doby si však nezasloužím/ než výsměch a opovržení/ Mohu přitom zcela svobodně mlčet*“⁹⁵). Dokud nezískáme tituly a „nezasloužíme si“ svůj hlas, jsme vybízeni k tichému souhlasu.

⁹⁵ Tamtéž s. 34

9. Shrnutí interpretací

Všichni autoři se ve svých sbírkách rozhodli reagovat na současnou dobu, která nejen ve společnosti, ale i v zahraniční a místní politice více či méně nespĺňuje jejich očekávání, což přináší jisté naštvání a skepsi při výhledu na budoucí vývoj. Moderní pojetí vnímá angažovanou poezii, jak už jsme si řekli v prvních kapitolách této práce, jako tu, která se vyjadřuje k problémům ve společnosti a reaguje na ně, čemuž také odpovídají všechny sbírky, které se v mé práci objevují.

Většina autorů se rozhodla reagovat na společnost a v rámci sociální kritiky představuje podle nich hlavní problémy dnešní doby, která se vyznačuje značnou konzumností. Lidé potřebují stále více věcí, ženou se za penězi, žijí podle zavedeného řádu a přestali si už dávno všimnout hodnot, na kterých skutečně záleží. Společenskou kritikou se ve svých dílech nejvíce zabývá Jan Těsnohlídka ml. a Vít Janota, přestože se jistá kritika společnosti objevuje ve sledovaných sbírkách u všech zmíněných autorů.

Na kritiku politiky, a to konkrétně té odehrávající v naší zemi, se pak rozhodl zaměřit z výše zmíněných autorů nejvíce František Dryje, který ve své sbírce neopomenul okomentovat řadu kauz z nedávných dějin naší země. V Kapitalistických básních je zobrazen kapitalismus a nespravedlnost ve společnosti. Autoři se ale nebáli zareagovat i na politiku a události, které se staly za hranicemi naší země, zde můžeme například opět zmínit Těsnohlídku.

Všichni zmínění autoři se v básních také často zaměřují na menšiny nebo osoby na kraji společnosti, kterými jsou bezdomovci, Romové, prostitutky, cizinci a další. Všechny sbírky se vyznačují skepsí a naštváním, které vybízí ke změně stávajících poměrů a můžeme zde sledovat už i jakési tušení oné změny, která dle nich musí nutně nastat.

Každý autor má svůj specifický jazyk tvorby, přesto některé básně působí na čtenáře přímo a vyjadřují jasně a stručně myšlenku, kterou chtěl autor sdělit bez zbytečných příkras, což můžeme sledovat například u básní Těsnohlídky, Lakatoše a Dryje, jiní použili k vyjádření myšlenek více uměleckých obrátů, které nepůsobí tak přímočaře a čtenář nad sdělením básníka musí více přemýšlet a angažovanost je v básni spíše naznačena, což jsme mohli sledovat nejvíce u sbírky Rozevírání od Adama Borziče. U zmíněných autorů se objevují vulgarismy, které jen podtrhují naštvání na dobu, se kterou se autoři skrze své básně rozhodli bojovat.

Závěr

V bakalářské práci jsme si představili angažovanou poezii v moderním pojetí. Věnovali jsme pozornost situaci v 90. letech, kdy se po revoluci změnil ráz tvorby autorů. Tato léta se vyznačovala volností tvorby, kdy autoři po dlouhých letech jisté kontroly od státních orgánů mohli konečně začít psát svá díla bez cenzury. Nové tisíciletí pak přišlo s tím, co se dá označit jako mnohost, tedy od jeho počátku se můžeme setkávat se spoustou nových děl, což je na jedné straně hodnoceno kladně, ale na druhé straně záplava děl znamenala vytvoření určitého chaosu, ve kterém se i ta nejkvalitnější díla mohla velmi rychle ztratit.

Dále jsme se zaměřili už na samotný pojem, ukázali jsme jeho komplikovanou minulost, kdy nánosy, jenž mu přisoudil minulý režim, na něm ještě dosud čas od času přetrvávají. Snažili jsme se vysledovat kořeny tohoto pojmu i to, jak se během minulosti jeho pojetí proměňovalo, a přestože se nejedná o pojem vzniklý v komunismu a o angažování v básních můžeme hovořit již dávno předtím, ukázali jsme, jak moc si ho minulý režim přivlastnil a jak se mu povedlo do jisté míry svou nálepkou pro nejednoho pozorovatele zakrýt všechny předchozí angažované počiny. Představili jsme si taky důležitý mezník pro moderní angažovanou poezii, kterým byl rok 2008 a který odstartoval novou éru těchto básní. S tím se pojily mnohé diskuse, jež byly zveřejňovány v odborných časopisech a které se staly velmi cenným zdrojem pro tuto práci. Na nejdůležitější diskuse jsme se v této práci více zaměřili a mimo to si představili i hlavní přínosy či problémy, které se s angažovanou poezií prozatím pojí a v blízké budoucnosti bohužel i pojít budou. Na okraj jsme se ještě zmínili o způsobu publikace novodobých autorů, jelikož s tím, jak se změnila doba, se proměnil i způsob toho, jakým jsou básně do světa distribuovány a jistě to stojí za zmínku hlavně v souvislosti právě s angažovanými básněmi, jimiž autoři reagují na aktuální problémy, a tudíž není výjimkou, že svoje básně sdílejí skrze sociální či internetové sítě, aby co nejdříve mohli promluvit o tom, co je tíží a myšlenky se dostaly k co největšímu možnému počtu čtenářů.

V praktické části jsme se zaměřili na šest vybraných sbírek, které právem řadíme do angažované poezie a skrze příklady z konkrétních knih ukázali, jakým tématům se autoři ve svých sbírkách věnují. Nezapomněli jsme se zaměřit i na jazyk, kterým své názory autoři prezentují či na způsob zpracování knih. Mimo to jsme taky velmi stručně představili autory, jejichž sbírky jsme v práci použili. V neposlední řadě jsme pak shrnuli

získané poznatky z praktické části, našli v nich souvislosti a poukázali na rozdíly, které se mezi jednotlivými autory vyskytují.

Cíl práce se nám povedl naplnit a angažované poezii jsme skrze bakalářskou práci dali možnost ukázat, že má lidem co nabídnou, ba co víc že může být i značným hybatelem změn, které by možná nebylo od věci v naší společnosti vykonat a možná právě proto jí na poli soudobé poezie právem patří čestné místo.

Bibliografická citace

Primární literatura

BORZIČ, Adam. Rozevírání. V Praze: Dauphin, 2011. Česká slova. ISBN 978-80-7272-391-1.

DRYJE, František. Ach!: angažovaná poezie A.D. 2013. Praha: Petr Štengl, 2013. ISBN 978-80-87563-13-7.

JANOTA, Vít. Jen třídit odpad nestačí. V Praze: Dauphin, 2011. Česká slova. ISBN 978-80-7272-238-9.

LAKATOŠ, Václav Klement. Kapitalistické básně. 2. vyd. Praha: Petr Štengl, 2012. ISBN 978-80-87563-05-2.

TĚSNOHLÍDEK, Jan. Básně 2005-2013. Polička: Městská knihovna Polička, 2017. Poezie. ISBN 978-80-906832-0-4.

Sekundární literatura, internetové zdroje a audiozáznamy

Adam Borzič: Angažovaná poezie nemusí být jen deklamování | Radio Wave. Radio Wave [online]. Copyright © 1997 [cit. 08.03.2021]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/adam-borzic-angazovana-poezie-nemusi-byt-jen-deklamovani-5243673> – audiozáznam

BALAŠTÍK, Miroslav. Postgenerace. Zátíší a bojiště poezie 90. let 20. století. 1. vyd. Host: Brno, 2010. 168 s. ISBN 978-80-7294-355-5. s.

Básnická skupina Fantasia | Vltava. Český rozhlas Vltava [online]. Copyright © 1997 [cit. 08.03.2021]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/basnicka-skupina-fantasia-5113575>

BUDDEUS, Ondřej. *Angažovaná literatura? Prosím zapněte si bezpečnostní pás (anketa)*. Tvar, 2010, roč. 21, č. 20.

FIALOVÁ, Alena – HRUŠKA, Petr - JUNGMANNOVÁ, Lenka, ed. *V souřadnicích mnohosti: česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014, 817 s. Literární řada. ISBN 978-80-200-2410-7.

HÁJEK, Jonáš – LANGER, Martin – TYPLT, Jaromír. *Adresováno nositeli ceny Jiřího Ortena*. Tvar: literární týdeník. 2011, roč. 22(1), č. 11. ISSN 0862-657X.

- HAUSER, Michael. Proč potřebujeme angažovanou poezii. Tvar, 2010, roč. 21, č. 20,
- HLOUŠKOVÁ, Zuzana. *Angažovaná poezie*. Zpravodaj U nás, 2016, roč. 26, č. 1. ISSN 0862-9366.
- HRUŠKA, Petr – MACHALA, Lubomír – VODIČKA, Libor – ZIZLER, Jiří, ed. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008, 738 s. ISBN 9788020016300.
- JANOUSEK, Pavel. *Poslední tah králem: Ještě k té angažovanosti*. Tvar: literární týdeník. 2012, roč. 23(6), č. 6. ISSN 0862-657X.
- KUBÍČEK, Jan. *Co můžeme chtít od angažované poezie*. Tvar: literární týdeník. 2011, 22(9), s. 8. ISSN 0862-657X.
- KUBÍČEK, Jan. *Ulžeme lháře vlastní lží!*. Tvar: literární týdeník. 2012, 8. ISSN 0862-657X
- PIORECKÝ, Karel. *Angažovaná poezie: souřadnice pojmu*. Psí víno, 2012, roč. 16, č. 59+60, 23-29?
- PIORECKÝ, Karel. *Česká poezie v postmoderní situaci*. Praha: Academia, 2011. Literární řada. ISBN 978-80-200-1960-8.
- Postskriptum k debatě o angažovanosti – A2larm. A2larm – Squatujeme mediální prostor od roku 2013. [online]. Copyright © 2021 [cit. 08.03.2021]. Dostupné z: <https://a2larm.cz/2015/07/postskriptum-k-debate-o-angazovanosti/>
- ŠIKTANC, Karel .- PIORECKÝ, Karel. (ed.). *Nejlepší české básně 2009*. 1. vyd. Brno: Host, 2009. 131 s. ISBN 9788072943357.
- VLAŠÍN, Štěpán a Ústav pro českou a světovou literaturu (Československá akademie věd). *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984. s. 22. Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:b640dd70-f0a2-11e4-a794-5ef3fc9bb22f>

Jméno a příjmení	Kristýna Gierová
Katedra	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce	doc. Mgr. Igor Fic
Rok obhajoby	2021

Název práce	Básnická reflexe společenské reality v díle autorů současné tzv. angažované poezie
Název práce v angličtině	Poetic reflection of social reality in a literary piece of authors current, committed poetry
Abstrakt	Bakalářská práce se zabývá moderní angažovanou poezií u vybraných autorů tvořících po roce 2000. Teoretická část popisuje změny, které se udály po revoluci, angažovanost v literatuře, její kořeny, zabývá se problémy a přínosy této poezie a způsobu tvorby novodobých autorů. Na základě získaných poznatků byla vybraná díla novodobých autorů podrobena interpretaci a analýze. Ze získaných výsledků bylo zjištěno, že nejčastějšími tématy jsou společnost a politika, které autoři ve svých sbírkách ostře kritizují. Cílem práce je přiblížení moderního pojetí angažované poezie, ukázání, čím se vyznačuje a shrnutí získaných informací.
Klíčová slova	Česká literatura, poezie, angažovanost, poezie po roce 2000
Abstract	The Bachelor thesis deals with modern engaged poetry in selected

	<p>authors working after 2000. The theoretical part describes the changes that took place after the revolution, the engagement in literature, its roots, deals with the problems and benefits of this poetry and the way modern authors create. Based on the acquired knowledge, selected works of modern authors were subjected to interpretation and analysis. From the obtained results, it was found that the most common topics are society and politics, which the authors sharply criticise in their collections. The aim of the work is to approach the modern concept of engaged poetry, to show what characterizes it and to summarize the information which is obtained.</p>
Keywords	Czech literature, poetry, engagement, poetry after a year 2000
Přílohy vázané v práci	Bez příloh
Rozsah práce	47 stran
Jazyk práce	čeština